

Opravdický život

ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Lesní mateřské školy Cílek z.s.

Platný od 1. 9. 2020.

Zpracoval kolektiv opravdických pedagogických i nepedagogických pracovníků
Lesní mateřské školy Cílek z.s.

Michaela Sedlatá
Ivana Šmirerová
Iva Fábínová
Kamila Dvořáková
Roman Černý
Lenka Černá
Soňa Bártová
Pavlína Fišková
Eva Marková

Obsah

1	Úvod	5
2	Identifikační údaje	6
3	Obecná charakteristika školy	7
3.1	Velikost a kapacita školy	7
3.2	Lokalita	7
3.3	Popis zázemí	7
3.4	Dopravní dostupnost	8
4	Podmínky vzdělávání	8
4.1	Věcné podmínky	8
4.1.1	Pevné zázemí	8
4.1.2	Hygienické zázemí	9
4.1.3	Pracovní prostor	10
4.1.4	Pomůcky a výukový materiál	10
4.1.5	Herní prvky	10
4.2	Životospráva	11
4.2.1	Zásady správné životosprávy	11
4.2.2	Organizace stravování	11
4.3	Psychosociální podmínky	12
4.4	Organizace provozu LMŠ	12
4.4.1	Denní režim	12
4.4.2	Principy organizace provozu	14
4.5	Řízení LMŠ	14
4.6	Personální a pedagogické zajištění	15
4.7	Spoluúčast rodičů	16
5	Specifické podmínky vzdělávání	16
5.1	Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami	16
5.1.1	Plán pedagogické podpory	17
5.1.2	Individuální vzdělávací plán	18
5.2	Vzdělávání dětí nadaných	19
5.3	Vzdělávání dětí od dvou do tří let	20
5.3.1	Adaptační plán	20

5.3.1.1	Zkušební dopoledne	20
5.3.1.2	Pidiskřítci	20
5.3.2	Specifika práce s dvouletými dětmi	21
6	Organizace vzdělávání	22
6.1	Kapacita třídy	22
6.2	Věkově smíšený kolektiv	22
6.3	Kritéria pro přijímání dětí	23
6.4	Individuální vzdělávání	23
7	Charakteristika vzdělávacího programu	23
7.1	Základní principy lesních mateřských škol	23
7.2	Etický kodex pedagoga lesní mateřské školy	24
7.3	Dlouhodobé cíle vzdělávacího programu	24
7.4	Filosofická východiska vzdělávacího programu	25
7.4.1	Inspirativní vzdělávací směry	25
7.4.1.1	Lesní pedagogika	25
7.4.1.2	Montessori pedagogika	26
7.4.1.3	Waldorfská pedagogika	26
7.4.1.4	Ekologická výchova	27
7.4.2	Metody a formy vzdělávání	27
7.4.2.1	Individuální a partnerský přístup, podpora samostatnosti	27
7.4.2.2	Integrované učení	28
7.4.2.3	Prožitkové učení	28
7.4.2.4	Situační učení	29
7.4.2.5	Tematické učení	29
7.4.2.6	Kooperativní učení	29
7.4.2.7	Pedagogická diagnostika	30
7.4.2.8	Didaktický styl s nabídkou	30
8	Vzdělávací obsah	31
8.1	Integrované bloky	31
8.1.1	Podzim	31
8.1.1.1	Dílčí cíle	32
8.1.1.2	Vzdělávací nabídka	33
8.1.1.3	Očekávané výstupy	34
8.1.1.4	Klíčové kompetence	35

8.1.2	Zima	36
7.1.2.1	Dílčí cíle	37
7.1.2.2	Vzdělávací nabídka	37
7.1.2.3	Očekávané výstupy	38
7.1.2.4	Klíčové kompetence	39
8.1.3	Jaro a léto	40
8.1.3.1	Dílčí cíle	40
8.1.3.2	Vzdělávací nabídka	40
8.1.3.3	Očekávané výstupy	42
8.1.3.4	Klíčové kompetence	42
8.2	Dílčí projekty a programy	43
8.2.1	Celodenní výlety	44
8.2.2	Školy v přírodě	44
8.2.3	Komunitní akce	45
8.2.4	Návštěvy rodičů v LMS	45
9	Evaluační systém	45
10	Závěr	46
11	Seznam zdrojů	46

1 Úvod

Lesní mateřská škola Cílek (dále jen LMŠ), vznikla v roce 2014 z přesvědčení, že jako rodiče máme plnou zodpovědnost za vzdělávání svých dětí. LMŠ je společnou iniciativou rodičů z Nymburka a přilehlého okolí, kteří chtějí dbát o celostní rozvoj dětí a uvědomují si, že častý a pravidelný pobyt předškolních dětí ve venkovním prostředí, v přímém kontaktu s přírodou, ve všech jejích podobách od jara do zimy, je pro zdravý vývoj dětí ve všech ohledech prospěšný.

Po třech letech fungování v ryze neziskovém komunitním režimu založeném na společné výpomoci rodičů vstoupila LMŠ s platností od 1. září 2017 do rejstříku škol a školských zařízení. Začala tak nová etapa fungování LMŠ, jejíž filosofie je však, stejně jako její původní neregistrovaná forma, založená na několika základních principech, které i nadále představují základní stavební kameny našich společných představ o podobě předškolního vzdělávání.

Komunitní zázemí LMŠ zásadním způsobem ovlivňuje každodenní chod LMŠ. Rodiče se zapojením svých dětí do LMŠ nezbavují odpovědnosti za jejich vzdělávání, ba naopak se stávají nedílnou součástí celého komplexního procesu. Rodiče jsou spolutvůrci naší filosofie, aktivně participují na vzdělávacím programu dětí a soulad našich i jejich představ o průběhu a formách vzdělávání je základním předpokladem rozvoje dětí v LMŠ.

Partnerský vztah mezi dětmi, rodiči i učiteli, učitelkami a chůvami (dále jen průvodci) navzájem i mezi sebou je prostředím, do kterého všichni rodiče se svými dětmi vědomě vstupují. Průvodci respektují postoje, názory i nálady dětí stejně tak jako se děti učí respektovat nastavené hranice každodenního kontaktu a společného pobytu v prostředí otevřené přírody. Děti mají prostor pro vlastní rozhodování a současně se za svá rozhodnutí učí nést odpovědnost. Rodiče a průvodci se vzájemně obohacují o poznatky ze života dětí a respektují své postavení k dětem.

Děti v LMŠ tráví většinu času venku, za každého počasí, hlavním determinantem výchovně vzdělávacího programu je počasí a koloběh roku v biotopu lesa. S důrazem na psychické a fyzické zdraví dětí souvisí také snaha o vhodnou racionální stravu, která zajišťuje dostatek kvalitní energie pro celodenní pobyt venku. Péče o zdravé tělo i zdravého ducha s respektem ke všemu okolnímu živému se stává vžitou odpovědností dětí.

2 Identifikační údaje

Název dokumentu:	Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP)
Podtitul:	Opravdický život
Název školy:	Lesní mateřská škola Cílek z.s.
Sídlo školy:	Boleslavská 137, 288 02 Nymburk
IČ:	03202216
Zázemí školy:	Lesní pozemky parc. č. 113/34 a parc. č. 113/35, katastrální území Písty u Nymburka, GPS: 50.1590372N, 15.0006642E Zahrada, pozemek parc. č. 418/8, katastrální území Nymburk
Internetové stránky:	www.skolkacilek.cz
Kontakt:	skolkacilek@email.cz
Zřizovatel:	Lesní mateřská škola Cílek z.s., Poděbradská 1867/7, 288 02 Nymburk, IČ: 03202216
Statutární zástupce:	Mgr. Michaela Sedlatá, předseda výboru Lesní mateřská škola Cílek z.s.
Zpracovatelé ŠVP:	Ivana Šmirerová, DiS., ředitelka LMŠ Michaela Sedlatá, statutární zástupce LMŠ Iva Fábínová, Kamila Dvořáková, Eva Marková, Lenka Černá, Roman Černý, Pavlína Fišková, Soňa Bártová
Platnost:	Dokument je platný je od 1. 9. 2020

3 Obecná charakteristika Školy

3.1 Velikost a kapacita Školy

LMŠ je dvoutřídní mateřská škola s nejvyšším povoleným počtem 48 dětí. S ohledem na zásadní specifikum školy spočívající v lokaci školy ve volné přírodě lesa je Školním řádem LMŠ stanovena maximální denní kapacita školy na 32 dětí, tedy v každém ze dvou zázemí po 16 dětech. S takto početnou skupinou dětí pracují vždy dva učitelé, případně jeden učitel a jedna chůva¹. Většina dětí dochází do LMŠ pravidelně na pět dní v týdnu, výjimečně také na dva nebo na tři dny v týdnu. Ve dnech, kdy děti nedochází do LMŠ, jsou v péči rodičů. Důvodem je často fyzická náročnost celodenního pobytu venku (zejména u mladších dětí), finanční náklady na soukromé zařízení, případně touha rodičů trávit s dětmi část týdne samostatně.

3.2 Lokalita

První zázemí LMŠ se nachází na lesních pozemcích parc. č. 113/34 a parc. č. 113/35 v Pístech, přibližně 7 km od Nymburka. Pozemky se nachází na okraji rozlehlého lesa, sousedí s Písečným přesypem u Píst na východním okraji Přírodního parku Kersko – Bory, přírodní památkou ev. č. 309². Toto území je od roku 2009 též prohlášeno evropsky významnou lokalitou Natura 2000. Nejbližší les je borový s velmi měkkým, nízkým a mechovým podložím, který umožňuje velmi jednoduchý a příjemný pohyb po zemi i pro nejmenší děti. Celkově je však les velmi pestrý, s březovými i dubovými úseky, dle konkrétního programu tak učitel vždy vybírá nejvhodnější prostředí.

Druhé zázemí se nachází v zahrádkářské kolonii, přibližně 800 m od sportovního areálu Veslák, směr Poděbrady. Pozemek je oplocený a sousedí s dalšími zahradami. Zahrada má rozlohu 2698 m², a proto je svou velikostí vhodná pro správné fungování LMŠ. Před zahradou vede cyklostezka a protéká Labe, v blízkosti je také les Babín.

3.3 Popis zázemí

Zázemí lesních mateřských škol obecně dle platných legislativních norem nesmí být stavbou a slouží pouze k příležitostnému pobytu dětí. Vzdělávání dětí probíhá především ve venkovních prostorách mimo zázemí lesních mateřských škol³.

V lese hlavní pevné zázemí LMŠ představuje dvouosá dřevěná maringotka s dřevěným uzamykatelným přístavkem a teepee, velký stan kuželovitého tvaru s průměrem kulaté podlahové plochy 6m.

Zázemí v Pístech není a s ohledem na své umístění v lese ani dle příslušné legislativy nemůže být nikterak oploceno⁴. Přirozené hranice, v rámci kterých se děti v LMŠ pohybují, se vytyčují vždy společně s dětmi a jejich respektování je jednou z prvních činností, která děti provází vždy na počátku každého školního roku.

¹ Viz §5 odst. 6 Vyhlášky č. 14/2005 o předškolním vzdělávání.

² Důvodem ochrany jsou otevřené trávničky kontinentálních dun s paličkovcem šedavým (*Corynephorus canescens*) a psinečkem obecným (*Agrostis capillaris*) spolu s ohroženými a zvláště chráněnými druhy rostlin a živočichů vázaných na prostředí vátých písků a geologický fenomén vátých písků jako takový.

³ Viz §34 odst. 9 Zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon).

⁴ Na Lesní mateřské školy se nevztahuje §3 vyhlášky č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v platném znění.

Zázemí v Nymburce je hlavní pevné zázemí jurta s průměrem kulaté podlahové plochy 8 metrů a dřevěná kůlna na zahradní nářadí. Z důvodů sousedství s ostatními zahradami v okolí a přítomnosti řeky Labem je zahrada oplocena. Bližší popis provozního, materiálního a věcného zázemí je uvedeno v kapitole 4.1 Věcné podmínky.

3.4 Dopravní dostupnost

Les

Nejbližší zastávka MHD je přibližně 700m od zázemí LMŠ (zastávka Písty), další je cca 1,3 km (zastávka Písty, Temac). Většina rodičů dojíždějících z Nymburka a okolí a Poděbrad a okolí využívá k dojíždění osobní automobily. Rodiče si přitom ochotně vypomáhají se vzájemným svážením dětí do LMŠ a zpět z LMŠ domů. LMŠ novým rodičům vypomáhá s hledáním nejvhodnějších způsobů dopravy dětí do/z LMŠ.

Zahrada

Každé ráno si průvodce přebírá děti u sportovního areálu Veslák, který je dobře dostupný po cyklostezce. Protože máme hodně rodičů z Nymburka, tak často využívají cyklo dopravu. Děti si tu mohou kolo uschovat do plechové boudy, od které má klíče vždy průvodce. Nymburk je také dobře dostupný vlakem nebo autobusem. Nejbližší zastávka je přibližně 500m u Alberta a vlakové nádraží asi 1,5 km. Veslák je také dobře dostupný autem.

4 Podmínky vzdělávání

Základní podmínky předškolního vzdělávání, ze kterých vychází nastavení provozu LMŠ, jsou definovány v legislativních normách závazných pro všechna zařízení registrovaná v rejstříku škol a školských zařízení⁵. Pro provoz lesních mateřských škol je zásadní Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání, v jejíž aktuálním znění je poprvé definována lesní mateřská škola jako typ mateřské školy a současně vymezuje specifické podmínky logistického a administrativního provozu lesních mateřských škol. Praktické fungování lesních mateřských škol v prostředí volné přírody pak fakticky umožňuje zejména Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, jejíž aktuální znění platné od 14.1.2017 uvádí v §9, odst. 1-5 specifika hygienického provozu zázemí lesních mateřských škol.

Podmínky vzdělávání jsou následně přehledně rozděleny do 10 kapitol zabývajících se jednotlivými oblastmi provozu LMŠ.

4.1 Věcné podmínky

Věcné podmínky fungování LMŠ jsou velice minimalistické, vedené snahou o co nejmenší narušení přirozeného prostředí lesa a zahrady, kde je zázemí LMŠ situováno. Prostředí je nicméně uzpůsobeno

---

⁵ Zejména Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, středním odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 563/2004, o pedagogických pracovnicích a o změně některých zákonů, v platném znění; zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů (a příslušné prováděcí předpisy); vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů; vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných; vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů; vyhláška č. 107/2005 Sb., o školním stravování, ve znění pozdějších předpisů; vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, ve znění pozdějších předpisů; vyhláška č. 16/2005 Sb., o organizaci školního roku, ve znění pozdějších předpisů; popř. další související předpisy.

tak, aby se v něm děti mohly bezpečně a přitom volně pohybovat a vykonávat běžné každodenní práce a činnosti.

4.1.1 Pevné zázemí

Les

Hlavní provozní zázemí LMŠ představuje dřevěná maringotka a nepromokavé teepee. Maringotka je z vnitřní strany obložená dřevěnými palubkami a po jejich dvou koncích jsou instalována dvě vyvýšená pódia sloužící k odpočinku dětí v průběhu odpoledního klidu. Každé dítě má v maringotce uložen vlastní spacák, který pro tyto účely využívá. V měsících, kdy to počasí umožňuje, se místo odpoledního odpočinku přesouvá do venkovních prostor lesa v blízkosti maringotky. V maringotce je uskladněno také náhradní oblečení dětí. Výměnu lůžkovin (spacáku, případně vlastního polštářku) zajišťují rodiče minimálně jednou měsíčně nebo ihned v případě znečištění (více viz Školní řád a Smlouva o péči o dítě)⁶.

Naproti vchodu do maringotky jsou instalována kamna, která slouží k výhřevu maringotky v měsících, kdy je to žádoucí. Topidlem je dřevo a dřevěné brikety. Kamna jsou obložena bezpečnostní zábranou. Vnitřní prostor maringotky je přirozeně osvětlen dvěma okny opatřenými sítěmi proti hmyzu, další osvětlení je zajištěno akumulátorovou baterií, která se dle potřeby nabíjí⁷. Součástí maringotky je také pracovní centrum s nerezovým dřezem.

K maringotce je z jedné její strany přistavěn dřevěný uzamykatelný přístavek, který slouží ke skladování výukového a metodického materiálu a ostatních potřeb využívaných při každodenním výchovně vzdělávacím programu. V přístavku je také uzamčeno technické vybavení a náradí, kteréžto není vhodné skladovat v hlavním prostoru maringotky, kam mají volný přístup děti (barely s vodou, sekery, pila, atp.). Z přední vchodové strany jsou k maringotce přistavěny dřevěné schody, které umožňují dětem pohodlný a bezpečný vstup do maringotky. Současně slouží jako pódium při různých výukových činnostech (divadlo, přednášky). Nad schody je instalována polykarbonátová střecha, která je kryje před deštěm a poskytuje tak suché zázemí před vchodem do maringotky.

Doplňkovým pevným zázemím LMŠ je teepee s průměrem 6 m. V teepee je instalována vyvýšená dřevěná podlaha, která zajišťuje odvod vlhkosti. Teepee je větrané jednak předními záklopnými dveřmi, spodními průduchy u podlahy a kloboukem v horní části dřevěných tyčí, čímž je zajišťována potřebná cirkulace vzduchu. V chladných měsících je teepee v čase pobytu dětí vytápěno plynovým tepelným zářičem, který se po použití ukládá do přístavku.

Po čas oběda a svačiny slouží teepee jako jídelna. Jsou v něm lavice k sezení vybavené ovčími kůžemi, které zejména v zimním období zvyšují tepelný komfort dětí. V průběhu odpoledního odpočinku je teepee využíváno pro část výchovně vzdělávacího programu orientovaného na předškolní děti, které již nevyžadují delší odpočinkový režim v maringotce. Teepee slouží také jako přístřešek v případě dlouhodobější nepřízně počasí (déšť, sněžení, silný vítr), případně pro aktivity, které je vhodné situovat do pevně ohraničeného kruhového prostoru.

⁶ Na Lesní mateřské školy se nevztahuje §23 vyhlášky č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v platném znění.

⁷ Na Lesní mateřské školy se nevztahují §12-18 vyhlášky č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v aktuálním znění.

Zahrada

Hlavní provozní zázemí LMŠ na zahradě představuje dřevěná jurta. Jurta má přízemí a horní patro, na které vedou mlynářské schody. Horní patro slouží k odpočinku dětí a je zabezpečeno zábradlím a bezpečnostní sítí. Děti odpočívají na matracích, každé má svou deku a polštářek. Výměnu lůžkovin (dek, případně vlastního polštářku) zajišťují rodiče minimálně jednou měsíčně nebo ihned v případě znečištění (více viz Školní řád a Smlouva o péči o dítě)⁸.

V přízemí po pravé straně se nachází vybavená kuchyňská linka s nerezovým dřezem. V levé části jsou kamna, která slouží k výhřevu jurty v měsících, kdy je to žádoucí. Topidlem je dřevo a dřevěné brikety. Kamna jsou obložena bezpečnostní zábranou. V celém prostoru jurty je zavedena elektřina. V prostoru jsou rozmístěny čtyři školní lavice a židle, kde probíhá předškolní výuka. Nad každým stolem je světlo, další světlo pak zajišťují tři okna (dvě klasická a jedno střešní). Dále tu je dětská dřevěná kuchyňka pro děti a police, které slouží k uskladnění výukového materiálu, hraček, výtvarných potřeb a portfolií dětí. Součástí jurty je také malá koupelna s chemickou toaletou a umyvadlem. Jsou tu i regály, které slouží pro soukromé věci průvodců a na hygienické potřeby. Tato místnost je uzamčena a není dětem přístupná.

Na zahradě stojí dřevěná kůlna, kde je uloženo technické vybavení, sekačka na trávu, nářadí a zahradní nářadí. Kůlna je uzamčena a dětem nepřístupná. Vedle kůlny stojí dřevěný přístřešek s dvěma stoly a lavicemi, který slouží v čase oběda a svačín jako jídelna a v případě nepřízně počasí pro aktivity, které je vhodné dělat u stolu.

4.1.2 Hygienické zázemí

Les

V zázemí LMŠ nejsou přírůdky vody a elektřiny. Pitná voda je denně dovážena v plastových barelech s výtokovým kohoutem vhodných pro styk s potravinami. Pitná voda je čerpána v místě sídla LMŠ (Poděbradská 1867/7, Nymburk), které je zásobováno pitnou vodou z veřejného vodovodního řádu (skupinový vodovod Poděbrady – Městec Králové). Mytí rukou je zajišťováno pitnou vodou z barelu, který je denně dovážen do zázemí⁹. Děti mají k dispozici potřebné hygienické vybavení (mýdlo, antibakteriální gel, kartáček na ruce) a papírové ručníky.

Součástí zázemí LMŠ jsou dvě ekologické suché kompostovatelné separační toalety, které jsou denně dezinfikovány (sedací část). Separační nádoby jsou vyváženy a dezinfikovány dle potřeby¹⁰.

⁸ Na Lesní mateřské školy se nevztahuje §23 vyhlášky č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v platném znění.

⁹ Na Lesní mateřské školy se nevztahuje §20 vyhlášky č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v platném znění.

¹⁰ Na Lesní mateřské školy se nevztahuje Příloha č. Vyhlášky č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v platném znění.

Zahrada

V zázemí LMŠ nejsou přírůdky vody, elektřina ano. Pitná voda je denně dovážena v plastových barelech s výtokovým kohoutem vhodných pro styk s potravinami. Pitná voda je čerpána v místě sídla LMŠ (Poděbradská 1867/7, Nymburk), které je zásobováno pitnou vodou z veřejného vodovodního řádu (skupinový vodovod Poděbrady – Městec Králové). Mytí rukou je zajišťováno pitnou vodou z barelu, který je denně dovážen do zázemí. Děti zde mají k dispozici potřebné hygienické vybavení (mýdlo, antibakteriální gel, kartáček na ruce) a papírové ručníky. Součástí zázemí je ekologická kompostovatelná toaleta, která je denně dezinfikována. Separační nádoba je vyvážena a dezinfikována dle potřeby.

4.1.3 Pracovní prostor

Les

Při řízených pracích jakými jsou psaní, výtvarná tvorba či jiné aktivity zaměřené zejména na rozvoj jemné motoriky, sedí děti na lavicích. K dispozici jsou lavice s různou výškou sezení, které zohledňují různou tělesnou výšku dětí a podporují správné držení těla¹¹. Při volné výtvarné tvorbě jsou využívány také nízké paletové stoly, u kterých mohou děti stát či klečat, část činností vyžadujících tvorbu na velké plochy (velkoformátový karton, velká plátna) provádí děti přímo na zemi. Nemožnost zajistit obdobné podmínky pro sezení dětí jako v kamenných školách je kompenzována hojným pohybem dětí ve volné přírodě, který přirozeně posiluje celkovou tělesnou kostru dětí a sám o sobě je zpravidla zárukou správného vývoje držení těla.

Zahrada

Při řízených pracích jakými jsou psaní, výtvarná tvorba či jiné aktivity zaměřené zejména na rozvoj jemné motoriky, sedí děti u stolu na lavicích pod přístřeškem a nebo uvnitř jurty ve školních lavicích. K dispozici jsou lavice s různou výškou sezení, které zohledňují různou tělesnou výšku dětí a podporují správné držení těla. Část činností vyžadujících tvorbu na velké plochy (velkoformátový karton, velká plátna) provádí děti přímo na zemi.

4.1.4 Pomůcky a výukový materiál

Les

V přístavku u maringotky je umístěno dostatečné množství výukového materiálu pro děti. Přestože výchovně vzdělávací program je založen zejména na využití přírodních materiálů a pomůcek, které významným způsobem podporují kreativitu dětí, děti mají k dispozici také hračky (stavebnice, skládačky, zpravidla z přírodních materiálů). Při výuce je dále pravidelně využívána pestrá paleta (i netradičních) výtvarných materiálů a kreativních potřeb.

Jurta

---

¹¹ Na Lesní mateřské škole se nevztahuje §11 vyhlášky č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v platném znění, ani příloha č. 2 této vyhlášky definující zásady pro práci žáků v sedě a ergonomické parametry školního nábytku.

V jurtě je uloženo dostatečné množství výukového materiálu pro děti. Děti zde mají k dispozici také hračky (stavebnice, skládačky, puzzle, knihy, pexesa, deskové hry) a v případě zájmu mohou pracovat se specifickými montessori pomůckami, které leží na označené polici.

S ohledem na velmi omezený úložný prostor v obou zázemí LMŠ je část výukového materiálů, hraček a pomůcek uložena ve skladovacích prostorech LMŠ v centru Nymburka (Otakara Theera 10, 288 02 Nymburk). Veškerý materiál je pak v pravidelných časových intervalech obměňován, většinou 1 x za 3 měsíce, v případě potřeby i častěji.

4.1.5 Herní prvky

Les

Součástí zázemí LMŠ nejsou žádné umělé hrací prvky. Přirozené prostředí lesa nabízí dostatečný počet herních prvků, které se děti zpravidla volí na základě své fyzické zdatnosti a vlastního odhodlání. Takové prostředí opět velmi pozitivně stimuluje správný vývoj tělesné konstituce dětí bez zbytečného přetěžování. Zdokonalování koordinace celého těla navíc probíhá automaticky v průběhu celého dne při pohybu na nerovném přírodním terénu v podloží lesa.

V bezprostřední blízkosti maringotky je malá přírodní písečná duna o rozměrech cca 10 x 5 metrů, která dětem slouží jako pískoviště a venkovní hrací kuchyně. Děti mají pro tyto účely k dispozici skutečné kuchyňské vybavení a standardní hračky určené na dětské pískoviště.

Zahrada

Děti na zahradě mají pískoviště s pískem, který splňuje vhodné hygienické limity pro mikrobiální, chemické a parazitární znečištění písku. Pískoviště se vždy při odchodu ze zázemí přikrývá plachtou. Vedle pískoviště je dřevěná truhla do které se ukládají hračky, nádoby a lopatky na písek.

4.2 Živospráva

4.2.1 Zásady správné životosprávy

Pro obě zázemí LMŠ vaří jídlo školní jídelna Letců R. A. F. 1989, 288 02 Nymburk, která zajišťuje ranní a odpolední svačiny a obědy dětem a zaměstnancům LMŠ.

4.2.2 Organizace stravování

Dopolední přesnídávka	9.30 hodin
Oběd	11:45 - 12:30 hodin
Odpolední svačina	14.30 hodin

Děti si do LMŠ nosí vlastní nerezové jídelní nosiče certifikované pro styk s potravinami a vlastní příbor. Nákup potřebného vybavení zajišťuje před začátkem školního roku po dohodě s rodiči LMŠ. Jelikož zázemí LMŠ není možné adekvátně vybavit pro likvidaci zbytků, odnášejí si je děti ve svých vlastních nádobách zpět domů. Řádné mytí veškerého vybavení dětí zajišťují rodiče (více viz Školní řád a Smlouva o péči o dítě).

V průběhu celého dne mají děti v zázemí LMŠ k dispozici vždy čerstvou vodu, v chladných měsících pak teplé bylinné či ovocné čaje, které je možné na základě individuálních přání dětí osladit přírodními šťávami či třtinovým cukrem. Na dopolední program, který probíhá mimo zázemí LMŠ si děti nosí vlastní lahve s nápojem (doporučujeme čistou vodu či neslazený, ideálně bylinný, čaj). Lahve musí splňovat základní hygienické standardy a musí být určeny k danému účelu.

Děti do jídla nenutíme, nicméně nabízíme jim různorodé pokrmy a učíme děti je poznávat a ochutnávat. Vzhledem k tomu, že si děti zbytky pokrmů odnášejí každý den domů, snažíme se je vést k odpovědnosti za vlastní stravování. Současně mají rodiče přehled o množství jídla, které děti za den sní.

4.3 Psychosociální podmínky

Základem prostředí LMŠ je komunita rodin, které se vzájemně znají a tráví spolu volný čas i mimo ten strávený v LMŠ. Novým dětem i rodičům LMŠ umožňuje velice pozvolnou adaptaci na nové prostředí, která je základním předpokladem následné spokojenosti ve specifickém prostředí LMŠ (viz kapitola [4.10.1 Adaptační plán](#)).

Jsme přesvědčeni, že dětem je zapotřebí věnovat individuální pozornost a čas. Proto se skupinou 16 dětí pracují vždy minimálně 2 učitelé (případně jeden učitel a jedna chůva), kteří si v průběhu dne vždy snaží najít čas pro individuální komunikaci s jednotlivými dětmi. Na tomto principu se budují pevné přátelské vztahy mezi dětmi a průvodci. Dítě vnímáme jako individuální osobnost, která se naším přičiněním specificky vyvíjí.

4.4 Organizace provozu LMŠ

LMŠ je mateřskou školou s celodenním provozem, s ohledem na významná specifika celodenního pobytu dětí ve venkovním prostředí je doba provozu LMŠ stanovena na 8 hodin denně. Provoz LMŠ začíná v 8.00 hodin a končí v 16.00 hodin.

4.4.1 Denní režim

Denní režim udává pravidelný časový a programový harmonogram v LMŠ. Režim je nastaven pružně a může se lišit na základě jiného zázemí, aktuálních externích podmínek, psychického a fyzického stavu přítomných dětí a jejich individuálních aktuálních potřeb, nicméně jeho rámcové rozložení se společně s dětmi snažíme dodržovat. Cílem tohoto nastavení je pomoci dětem získat pocit jistoty a důvěry v okolní svět.

8.00 Příjezd rodičů s dětmi na rozcestí v Pístech cca 400 m od zázemí LMŠ/ Příjezd rodičů s dětmi na Veslák v Nymburce cca 800 m od zázemí LMŠ

Rodiče na rozcestí parkují své automobily a přicházejí se společně s dětmi přivítat s průvodci, kteří je na rozcestí očekávají. K předání a převzetí dětí dochází vždy podáním ruky mezi dítětem a průvodcem. Důvodem přebírání dětí na rozcestí je dohoda s obcí Písta o nezajištění automobily rodičů k lesu a snaha o zajištění klidu ve slepé ulici, na jejímž konci začínají pozemky LMŠ. / Rodiče na Vesláku předají dítě průvodcům. K převzetí dochází vždy podáním ruky mezi dítětem a průvodcem. Důvodem přebírání dětí na Vesláku je cyklostezka, která pokračuje k jurtě.

8.15 Společný odchod dětí a průvodců do zázemí LMŠ.

do 9.00 Volná hra a příprava zázemí

9.00 Ranní kruh: přivítání, společná uvítací průpověď, písnička, sdělení, co nás tento den čeká, prostor k vyjádření emočního naladění zúčastněných, sdílení

9.15 Rozvíčka- řízená zdravotně preventivní pohybová aktivita

9.30 Dopolední přesnídávka

10.00 Dopolední program

Součástí dopoledního programu v lese je zpravidla výprava mimo zázemí LMŠ, konkrétní místo a terén volíme dle konkrétní náplně. Součástí výpravy je výchovně vzdělávací činnost, která v případě nevhodných klimatických podmínek či individuálních potřeb dětí může probíhat také v zázemí LMŠ. / Součástí dopoledního programu na zahradě je předškolní vzdělávání, práce s předškoláky, tvoření a hudební výchova, také výpravy podél Labe, do blízkého lesa Babín a na Ostrov

Slovo výprava využívá průvodce jako termín pro dopolední program s procházkou mimo zázemí LMŠ zejména z důvodu jeho velké obliby u dětí a osvědčeného motivačního efektu.

11.30 Návrat do zázemí LMŠ, hygiena, příprava na oběd

V LMŠ klademe velký důraz na provádění samoobslužných činností. Děti vedeme k samostatnosti a odpovědnosti za péči o sebe sama. S ohledem na specifika provozu LMŠ v prostředí volné přírody si samoobslužné činnosti vyžadují poměrně značnou časovou dotaci.

11.45-12:30 Oběd

Samotnému jídlu předchází společné uvítání s přáním mezi všemi dětmi a pedagogickými a nepedagogickými pracovníky. Od stolu odcházejí děti po dohodě s učitelkou. Značnou časovou dotaci si žádá příprava na odpočinek (svlékání, skládání).

12.45 Odpolední odpočinek

Děti nenutíme spát. Respektujeme dobu odpoledního odpočinku a zklidnění v době od 12.45 do 14.30 hodin. Značnou časovou dotaci si žádá příprava na odpočinek (svlékání, skládání). Děti spí či odpočívají v zázemí LMŠ, a to buďto v maringotce ve vyhrazeném prostoru k odpočinku, nahoře v patře v jurtě, nebo venku na karimatkách ve vlastních spacácích vždy v závislosti na počasí. Dětem čteme či vyprávíme pohádky nebo příběhy. Děti, které neusnou, smí na určeném místě v zázemí (zpravidla teepee, přízemí jurty) vykonávat klidovou činnost (prohlížet si knížku, kreslit si, dělat v pracovním sešitu, pracovní listy, apod.). U předškolních dětí a u dětí, které o to jeví zájem, využíváme tento čas k individuální předškolní přípravě.

14.30 Svačina

14.45 Odpolední program v zázemí LMŠ

Odpolední program probíhá zpravidla již v bezprostřední blízkosti zázemí LMŠ a zahrnuje zejména výtvarné a hudební aktivity a volnou hru dětí.

15.30 Úklid, vyzvedávání dětí/ odvod dětí na Veslák

16.00 Ukončení provozu LMŠ

4.4.2 Principy organizace provozu

Plánování provozu LMŠ probíhá s vědomím poměrně časté nutnosti improvizace s ohledem na možné změny počasí či naladění účastníků se dětí. Průvodci jsou připraveni pozměňovat plánovaný program a pružně reagovat na individuální potřeby dětí.

V průběhu denního programu často kombinujeme individuální a skupinovou práci, při nácviu nových dovedností bývá využívána také frontální výuka. Průvodci dětem nabízí připravené i improvizované činnosti, současně však reagují na jejich aktuální poptávku.

4.5 Řízení LMŠ

Zřizovatelem LMŠ je Lesní mateřská škola Cílek z.s., spolek se sídlem Poděbradská 1867/7, 288 02 Nymburk, IČO: 03202216, zapsaný ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl L, vložka 61073 (dále jen „Spolek“). Statutárním zástupcem Spolku je Mgr. Michaela Sedlatá, předseda výboru Spolku.

Řízení LMŠ vychází z partnerského přístupu mezi jednotlivými personálními složkami LMŠ, jimiž jsou:

- Statutární zástupce Spolku
- Ředitel školy
- Ostatní pedagogičtí a nepedagogičtí pracovníci školy (učitelka, chůvy, zdravotní sestra a technický personál)

S ohledem na malou kapacitu LMŠ a její ryze komunitní charakter probíhá komunikace mezi jednotlivými úrovněmi na bázi kooperujícího trojlístku:

Rodiče dětí docházejících do LMŠ, jsou členy Spolku a podílejí se na jeho organizaci a činnosti (viz Stanovy Spolku). Členy Spolku jsou také všichni zaměstnanci a spolupracovníci LMŠ. Takováto organizace výrazným způsobem podporuje komunitní charakter LMŠ a aktivní zapojení rodičů do výchovně vzdělávacího procesu jejich dětí.

Detailní popis kompetencí jednotlivých účastníků personální struktury LMŠ a jejich vzájemné interakce jsou uvedeny v Organizačním řádu LMŠ, který je přístupný na internetových stránkách LMŠ.

Pro rodiče obecně platí, že v oblastech rámcového nastavení chodu LMŠ, administrativních, finančních, legislativních a propagačních záležitostech se mohou obracet na statutárního zástupce LMŠ. Ten je také hlavní kontaktní osobou ve věcech týkajících se chodu Spolku.

S ředitelem školy pak mohou rodiče řešit jakékoli otázky týkající se výchovně-vzdělávacího programu a individuálních potřeb svých dětí. V těchto oblastech mohou být rodičům nápomocni také průvodci LMŠ, kteří jsou v tomto ohledu dostatečně kompetentní a kvalifikovaní.

4.6 Personální a pedagogické zajištění

LMŠ zaměstnává pedagogické i nepedagogické pracovníky, jejichž kvalifikace odpovídá požadavkům příslušné legislativy¹². Rozdělení jednotlivých pracovních pozic reflektuje specifické požadavky kladené na lesní mateřské školy definované v §5 odst. 6 Vyhlášky č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání.¹³

Základním výchozím modelem práce s dětmi je péče vždy minimálně jednoho učitele, učitelky a jedné chůvy o skupinu čítající maximálně 16 dětí. Tito pracovníci společně zajišťují každodenní chod školky ve stanoveném celodenním režimu 8 hodin denně. Nadto má LMŠ uzavřené dohody o pracovní činnosti s dalšími nepedagogickými pracovníky s kvalifikací chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky, případně všeobecné sestry, kteří v LMŠ vypomáhají v případě potřeby (nemoci, dovolené, zvýšená náročnost provozu v zimních měsících či na začátku školního roku, komunitní akce, apod.). Tito nepedagogičtí pracovníci se dobrovolně rekrutují z řad rodičů, děti je znají a jsou na kontakt s nimi zvyklé.

LMŠ klade důraz na další vzdělávání a osobnostní rozvoj průvodců. Ti se v rámci svého profesního růstu vzdělávají v oblastech, které jim napomáhají individualizovat jejich činnosti s dětmi. LMŠ je členem Asociace lesních mateřských škol, která pro své členy v průběhu roku organizuje řadu akreditovaných i neakreditovaných seminářů a kurzů týkajících se zejména vzdělávání v přírodě, partnerské komunikace s dětmi, inovativních metod ve vzdělávání, apod. Průvodci se těchto kurzů pravidelně účastní a rozvíjí si tak svá profesní portfolia.

Vedle vlastních smluvních pracovníků LMŠ vytváří a průběžně aktualizují svůj vlastní multidisciplinární tým externích spolupracovníků. Jedná se o specialisty z nejrůznějších oborů, kteří přicházejí buďto z řad rodičů, či příznivců LMŠ, případně je LMŠ na základě excelentních referencí oslovuje sama. V multidisciplinárním týmu LMŠ jsou například tito specialisté: dětský psycholog, logoped, speciální pedagog, zubař, nutriční specialista, expert na problémy s dětskou obezitou,

¹² Viz Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění.

¹³ Ve třídě lesní mateřské školy, kde je přítomno více než 8 dětí, vykonává pracovní činnost souběžně nepedagogický pracovník s odbornou způsobilostí: a) k výkonu povolání všeobecné sestry, dětské sestry, zdravotnického asistenta, porodní asistentky, zdravotnického záchranáře; b) učitele mateřské školy, vychovatele; nebo c) chůvy pro děti do zahájení povinné školní docházky.

certifikovaný homeopat, aromaterapeut, masér s kvalifikací MISP (dětské masáže). Medailony a kontaktní údaje na celý odborný externí tým LMŠ jsou k nalezení na internetových stránkách školy.

4.7 Spoluúčast rodičů

Komunita, spolupráce a partnerství jsou základy, na kterých LMŠ před sedmi lety začala vyrůstat. Školu vybudovali sami rodiče a také v její registrované podobě se podílí na jejím každodenním chodu.

Rodiče jsou členy Spolku, který je zřizovatelem LMŠ a mají tak v rámci svých kompetencí vymezených stanovami Spolku možnost zasahovat do její organizace.

Z řad rodičů pochází část průvodců LMŠ a rodiče ve svém volném čase často vypomáhají v LMŠ při zvýšené potřebě, zejména při společných komunitních akcích, v případě onemocnění personálu LMŠ apod. Vzhledem k tomu, že velká část zapojených rodin se osobně stýká také mimo provoz školky, děti se s rodiči ostatních dětí ve většině případů znají, což velmi usnadňuje vzájemnou komunikaci.

Rodiče nových dětí přicházejících do LMŠ mají možnost účastnit se v rámci iniciační adaptace programu LMŠ. V průběhu adaptačních dopolední doprovází rodiče své dítě do LMŠ a absolvují společně celý program. Nové děti si tak v bezpečné přítomnosti svých rodičů lépe zvykají na nové prostředí a rodiče mají možnost nahlédnout do každodenního chodu školky a pocítit, zda je právě toto prostředí nejen pro jejich dítě, ale pro celou rodinu, tím pravým.

Rodiče mají v případě potřeby možnost kdykoli požádat o individuální konzultace týkající se výchovně-vzdělávacího programu jejich dětí. Konkrétní otázky mohou diskrétně konzultovat s ředitelem LMŠ i průvodci. Současně mají přístup k portfoliím svých dětí, ve kterých mohou sledovat vývoj dítěte v jednotlivých oblastech rozvoje klíčových kompetencí.

Rodiče se mohou zapojit jak do příprav interních akcí LMŠ tak do organizace větších veřejných akcí LMŠ v Nymburce a okolí (organizace Dne Země či Restaurant Day).

Rodiče se pravidelně zapojují do úprav a renovací zázemí LMŠ. Účastní se organizovaných brigád, vypomáhají s výrobou či nákupem nových pomůcek a metodických materiálů (výroba laviček pro děti, ptačí krmítka, hmyzí hotel, stavění teepee, apod.)

Rodiče jsou základem multidisciplinárního týmu LMŠ a v rámci komunitních vztahů si často vzájemně vypomáhají v jednotlivých oblastech jejich individuální odborné specializace.

5 Specifické podmínky vzdělávání

5.1 Podmínky pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Rámcové cíle a záměry předškolního vzdělávání jsou pro vzdělávání všech dětí společné. Při plánování a realizaci vzdělávání je však třeba mít na paměti fakt, že se děti ve svých individuálních vzdělávacích potřebách a možnostech liší. Účelem podpory vzdělávání je plné zapojení a maximální využití potenciálu každého dítěte s ohledem na jeho individuální možnosti a schopnosti. Pro úspěšné vzdělávání dětí s přiznanými podpůrnými opatřeními LMŠ zabezpečuje vytvoření podmínek pro pozitivní přijetí těchto dětí. Při práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami v LMŠ dbáme následujících opatření:

- uplatňujeme princip diferenciací a individualizace vzdělávacího procesu;
- dbáme na profesionální postoje všech pedagogických i nepedagogických pracovníků;

- vytváříme optimální podmínky k rozvoji osobnosti každého dítěte, k učení i ke komunikaci s ostatními a pomáháme mu, aby dosáhlo co největší samostatnosti;
- úzce spolupracujeme s rodiči všech dětí, citlivě s nimi komunikujeme a předáváme potřebné informace;
- spolupracujeme se školskými poradenskými zařízeními, v případě potřeby i s odborníky mimo oblast školství.

Ke kompenzaci speciálních vzdělávacích potřeb dětí a vyrovnáním se s obtížemi ve vzdělávání stanovuje vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění, pětistupňový systém podpůrných opatření. Podpůrná opatření představují podporu pro práci učitele/ky se žákem, kdy jeho vzdělávání v různé míře vyžaduje upravit průběh jeho vzdělávání. Cílem těchto úprav je především vyrovnávat podmínky ke vzdělávání dítěte, které mohou být ovlivněny mírnými problémy ale také závažnými obtížemi, které mohou být způsobeny nepřipraveností dítěte na vzdělávání, odlišnými životními podmínkami či kulturním prostředím, nepříznivým aktuálním zdravotním stavem, aj.

5.1.1 Plán pedagogické podpory

První stupeň podpůrných opatření sloužící ke kompenzaci mírných obtíží ve vzdělávání žáka formou lehkých úprav v režimu školní výuky a domácí přípravy dle školského zákona vždy navrhuje a poskytuje škola. Následně probíhá podpora v prvním stupni podpůrných opatření ze strany LMŠ ve dvou stupních:

1. Přímá podpora ve výuce

Učitel(ka) v LMŠ je v tomto ohledu kompetentním a aktivním realizátorem těchto opatření. Na základě vlastní pedagogické diagnostiky se v rámci své každodenní činnosti snaží vytipovat žáky, kterým je potřeba poskytnout prvotní zvýšenou podporu. Učitel(ka) v LMŠ je tím, kdo identifikuje obtíže ve vzdělávání či chování dítěte, a na základě své diagnostické rozvahy a zkušenosti realizuje bez odkladu prvotní opatření. Přímá podpora spočívá ve zvýšené individualizaci práce s konkrétním dítětem.

2. Sestavení plánu pedagogické podpory

V případě, že přímá podpora ve výuce nepostačuje ke kompenzaci specifických vzdělávacích potřeb dítěte, přistupuje ředitel LMŠ k sestavení plánu pedagogické podpory. Sestavování plánu předpokládá komplexnější přístup k řešení problému a jeho součástí je zapojení celého týmu pedagogických i nepedagogických pracovníků LMŠ.

Plán obsahuje zejména následující údaje:

- údaje o žákovi;
- důvod zpracování plánu;
- stručný popis obtíží dítěte;
- seznam činností a aktivit, které budou s dítětem realizovány;
- návrh metod výuky, organizace výuky, hodnocení žáka a vymezení pomůcek;
- podpůrná opatření, která se nevztahují bezprostředně k výuce, ale například k situaci v rodině či k aktuálnímu zdravotnímu stavu žáka;
- stanovení cílů plánu;

- způsoby vyhodnocování plánu.

Vzor plánu pedagogické podpory je přílohou č. 3 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění, a je k dispozici také na internetových stránkách LMŠ.

Po sestavení plánu následně seznamujeme rodiče dítěte s jeho obsahem, přičemž rodičům vždy navrhneme úzkou spolupráci při jeho naplňování, realizaci i vyhodnocování. Ideální je spolupráce trojlístku rodič – učitel - dítě. V rámci spolupráce s rodiči oceňujeme spolupráci zejména v těchto oblastech:

- podpora rodiče v oblasti domácí přípravy dítěte;
- zajištění vzájemné zpětné vazby (forma, frekvence, obsah) mezi učitelem a rodičem;
- využití zprostředkování mimoškolních (volnočasových) aktivit;
- využití zprostředkování kontaktu na dětského psychologa z řad multidisciplinárního týmu LMŠ;
- dohoda o volbě motivace, případně hodnocení dítěte;
- emoční podpora rodiče ze strany učitele cílená na společné zvládnutí obtíží dítěte.

Pakliže zvolené úpravy v práci s dítětem nepovedou k očekávané změně, obtíže dítěte budou pokračovat, případně se budou dokonce zhoršovat, a cíle plánu zůstanou i po třech měsících nenaplněny, vyšle LMŠ dítě s rodiči do školského poradenského zařízení (pedagogicko-psychologické poradny či speciálně-pedagogická centra, dále jen „ŠPZ“).

5.1.2 Individuální vzdělávací plán

Pro děti od druhého stupně podpůrných opatření zpracovává ředitel LMŠ ve spolupráci s chůvami individuální vzdělávací plán (dále jen „IVP“), a to vždy na základě doporučení ŠPZ a současně žádosti rodičů dítěte. Na základě žádosti rodičů vydá ředitel LMŠ rozhodnutí o povolení vzdělávání podle IVP. Rodiče následně udělují LMŠ informovaný souhlas s výukou dle vypracovaného IVP.¹⁴ IVP zpracovává ředitel LMŠ vždy nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy LMŠ obdržela doporučení ŠPZ a žádost rodičů.

IVP zpravidla obsahuje tyto údaje:

- identifikační údaje dítěte;
- kontaktní údaje na ŠPZ, které vydalo doporučení pro vypracování ŠVP;
- důvody sestavení IVP;
- priority rozvoje dítěte a jeho dalšího vzdělávání (tj. cíle IVP);
- metody a organizace výuky, způsob zadávání a plnění úkolů;
- způsoby ověřování vědomostí a dovedností dítěte a způsoby jeho hodnocení;
- specifické pomůcky a učební materiály;
- formy spolupráce s ostatními subjekty včetně rodičů dítěte;

Vzor plánu pedagogické podpory je přílohou č. 2 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění, a je k dispozici také na internetových stránkách LMŠ.

---

¹⁴ Více viz §3 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění.

Stejně jako v případě sestavování PLPP se LMŠ snaží o co nejširší zapojení rodičů do procesu zpracování, realizaci i vyhodnocování IVP. Ideální je spolupráce trojlístku rodič - učitel - dítě. V rámci spolupráce s rodiči oceňujeme spolupráci zejména v těchto oblastech:

- podpora rodiče v oblasti domácí přípravy dítěte;
- zajištění vzájemné zpětné vazby (forma, frekvence, obsah) mezi učitelem a rodičem;
- využití zprostředkování mimoškolních (volnočasových) aktivit;
- využití zprostředkování kontaktu na dětského psychologa z řad multidisciplinárního týmu LMŠ;
- dohoda o volbě motivace, případně hodnocení dítěte;
- emoční podpora rodiče ze strany učitele cílená na společné zvládnání obtíží dítěte.

Naplňování IVP vyhodnocuje školské poradenské zařízení, které vydalo doporučení k jeho sestavení, ve spolupráci se ředitelem LMŠ nejméně jednou ročně.

5.2 Vzdělávání dětí nadaných

Za nadané dítě lze dle §27 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění, považovat především dítě, které při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech. Za mimořádně nadané dítě pak lze považovat především dítě, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech. Zjišťování mimořádného nadání včetně vzdělávacích potřeb dítěte provádí LMŠ ve spolupráci s ŠPZ na žádost rodičů. Pokud se nadání dítěte projevuje v oblastech pohybových, manuálních nebo uměleckých dovedností, vyjadřuje se ŠPZ zejména ke specifikům žákovy osobnosti, která mohou mít vliv na průběh jeho vzdělávání, a míru nadání dítěte zhodnotí odborník v příslušném oboru, jehož odborný posudek rodiče dítěte ŠPZ poskytnou. Na základě těchto závěrů je pak ředitel LMŠ může sestavit individuální vzdělávací plán dítěte, na jehož základě je možné dítě dále vzdělávat. Pro tvorbu IVP přitom platí stejná pravidla jako v kapitole [5.1 Podmínky vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami](#).

V LMŠ se vzdělávání dětí nadaných obecně opírá o individuální přístup, který můžeme aplikovat z důvodu menšího kolektivu dětí a neustálé přítomnosti minimálně dvou průvodců.. Zároveň je v tomto případě výhodou věkově smíšený kolektiv, kdy převážně v čase odpočinku, který plně využívají mladší děti, a v čase přestávek, které jsou v případě přítomnosti mladších dětí nutností, mohou nadané děti pracovat na úkolech a s pomůckami, které má učitel/ka pro ně připravené nebo jsou volně přístupné a k dispozici v zázemí LMŠ (tematické puzzle, encyklopedie, hlavolamy, pracovní listy apod.) Často jsou nadané děti v roli „přirozených vůdců“ ve skupině, poskytují dětem pozitivní vzory.

U nadaných dětí je důležitá spolupráce s odborníky v multidisciplinárním týmu LMŠ, kteří přispívají svým odborným poradenstvím pedagogickým a nepedagogickým pracovníkům LMŠ i rodičům k práci na rozvoji nadání konkrétního dítěte.

5.3 Vzdělávání dětí od dvou do tří let

5.3.1 Adaptační plán

Vstup dítěte do mateřské školy je významnou událostí nejen v životě dítěte, ale i v soužití celé rodiny. Děti, které se do té doby pohybovaly převážně v úzkém a pro ně bezpečném rodinném kruhu, poznávají zcela nové prostředí a sociální uspořádání a to samostatně, bez přítomnosti rodiče, se kterým do té doby prožívaly vše podstatné. Některé děti se s touto změnou vyrovnávají snadno a s jistotou, jiné potřebují delší čas na adaptaci. Prostor Lesní mateřské školy Cílek (dále jen „LMŠ“) je navíc situováno ve volné přírodě na lesních pozemcích či na zahradě a jednou z hlavních charakteristik vzdělávacího programu LMŠ je celodenní, celoroční pobyt venku. Zejména pro děti, které nejsou zvyklé pobývat většinu svého aktivního času ve venkovním prostředí, může být adaptace náročnější. Pro adaptaci dvouletých dětí je možnost využít dvou/třídenní docházku a možnost výběru ze dvou zázemí jurta/les.

Naším záměrem, cílem a velkým přáním je, aby si děti svůj pobyt v LMŠ užívaly a – byť to může znít jako klišé – byly šťastné. Cílem v žádném případě není zajistit hlídání dětí po dobu jejich nutného odloučení od rodiny. Proto klademe v LMŠ velký důraz na postupné navazování vazeb s celou rodinou dítěte ještě před jeho samostatným nástupem do LMŠ a rodičům dětí nabízíme dva typy adaptačních programů. Ze zkušenosti víme, že čím déle a intenzivněji jsou děti a rodiče do adaptačních programů zapojeni, tím přirozeněji a jistěji probíhá nástup dítěte k předškolnímu vzdělávání. Samotný adaptační program je dvouúrovňový.

5.3.1.1 Zkušební dopoledne

Prvním krokem adaptace, který představuje první navázání kontaktu mezi dítětem a novým prostředím, do kterého vstupuje, je účast na běžném dopoledním programu LMŠ. Rodiče mající zájem o začlenění do komunity LMŠ nás mohou kdykoli v průběhu roku kontaktovat s žádostí o vhodný termín a následně si na vlastní kůži vyzkoušet specifika výchovně vzdělávacího programu LMŠ. Dítě tak své první poznání nového prostředí prožívá v bezpečném kontaktu se svým rodičem a může být zpočátku jen pozorovatelem celého dění.

5.3.1.2 Pidiskřítci

Jako druhou úroveň adaptace doporučujeme rodičům účast ve skupině pidiskřítků. Jde o dopolední program v lese, který probíhá jednou týdně zpravidla v období teplých podzimních a jarních měsíců, od září do listopadu a od dubna do června. Na program pidiskřítky dochází rodič s dítětem a případně také s jeho mladším sourozencem (dítě nošené, či v kočárku). Pidiskřítci jsou otevření pro skupinu maximálně šesti rodičů s dítětem. Na program se rodiče přihlašují den předem v elektronickém registračním systému, přičemž o přihlašovací údaje mohou kdykoli v průběhu roku LMŠ požádat. Program vede vždy samostatně jeden z průvodců LMŠ, který má zkušenosti s prací s dvouletými (i mladšími) dětmi (obvykle má své vlastní malé dítě, které se programu rovněž účastní). Skupinka se schází samostatně bez ohledu na skupinu dětí standardně docházejících do LMŠ. Větší část programu se odehrává mimo zázemí LMŠ v lese, samotná procházka je prokládána častými přestávkami, tempo je přizpůsobené nejpomalejšímu dítěti a nabízené činnosti vykonávají především rodiče, kteří svým chováním dávají dítěti podněty k nápodobě. Skupina se pohybuje v blízkosti zázemí LMŠ a zakončení programu probíhá v zázemí LMŠ. Cílem této skupiny je získání pocitu bezpečí a seznámení s prostředím lesa a zázemí LMŠ.

5.3.2 Specifika práce s dvouletými dětmi

V LMŠ plně akceptujeme specifické potřeby dvouletých dětí. V praxi se tato podpora projevuje v následujících bodech:

- Dodržujeme pravidelný denní režim v chodu LMŠ.
- Pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci LMŠ jsou připraveni poskytnout dítěti dostatečnou a častou emoční podporu.
- Přirozeně zajišťujeme pocit bezpečí dítěti fyzickým kontaktem (držení za ruku, v náručí), pravidelným režimem, srozumitelnými pravidly a pravdivou a empatickou komunikací s dítětem v případě tesknění po rodičích.
- Zajišťujeme přiměřeně podnětné prostředí. LMŠ není vybavena přemírou hraček, vyhýbáme se hračkám a předmětům vizuálně přizpůsobeným komerčním a marketingovým zájmům výrobců. Upřednostňujeme vícegenerační kulturně tematické motivy, podporujeme řemeslné zpracování, přírodní materiály. Nabízíme činnosti a manipulaci s předměty a pomůckami, které splňují podmínky bezpečného rizika.
- poskytujeme Individuální péče, která spočívá mimo jiné v pomoci se samoobslužnými činnostmi, v jejichž zvládnutí je každé dítě na jiné úrovni.
- Vyžadujeme dodržování pravidel, která srozumitelně opakujeme tak dlouho, jak je potřeba, než si je dítě osvojí. V nároku na jejich dodržování jsme důslední (například dodržování dohledné vzdálenosti při pohybu v lese, reagování na svolávací signál, umývání rukou před jídlem apod.).
- Hračky, pomůcky a předměty denní potřeby ukládáme a skladujeme s ohledem na bezpečnost dvouletých dětí.
- Zázemí LMŠ zajišťuje možnost odpočinku (vyvýšené pódium/matrace, každé dítě má osobní spací pytel/ deku, polštář).
- V průběhu programu, který probíhá mimo zázemí LMŠ, je učitel náležitě vybaven tak, aby mohl nejmenším dětem poskytnout potřebný komfort v případě únavy či nechuti participovat na běžném programu. Učitel je mimo jiné vybaven izolační dekou na zem, karimatkou, dekou na přikrytí, náhradním oblečením, rukavicemi, čepicí, teplou vodou, aj. tak, aby dítěti umožnil v případě potřeby průběžný odpočinek.
- Hygienické zázemí LMŠ je vybaveno nočníky.
- V zázemí LMŠ je prostor pro uložení pytlů s náhradními věcmi dětí.
- Dítěti umožňujeme použití specifických pomůcek pro zajištění pocitu bezpečí a jistoty např. mazlíka, plyšáka či hračky z domova, jejíž použití má však svá pravidla. (např. použití jen při odpočinku nebo povinnost hračku půjčovat i ostatním dětem).
- Aktivně spolupracujeme s rodiči, vyzýváme je ke spolupráci a vzájemné možnosti spolupráce aktivně vytváříme.
- Vzdělávací činnosti mají charakter tentativní nabídky, to znamená, že jsou uzpůsobeny tak, aby se jich nejmladší děti mohly, ale nemusely účastnit.

S ohledem na specifika zázemí LMŠ přijímáme k pravidelné denní docházce pouze děti bez dětských plen, které si zvládají samostatně, či za vyžádané pomoci učitele/chůvy, dojít na toaletu.

6 Organizace vzdělávání

6.1 Kapacita třídy

LMŠ má dvě třídy s maximální schválenou kapacitou 24 dětí na jednu třídu. Na základě interních dokumentů školy (Školní řád, Organizační řád) si však LMŠ definovala interní denní kapacitu třídy na 16 dětí. Hlavním důvodem takového opatření je zachování malého kolektivu dětí, udržení standardů individuální práce s dětmi a respektující partnerské komunikace. Tyto principy se ze zkušenosti ve větších kolektivech uplatňují jen stěží.

Většina dětí dochází do LMŠ na pět dní v týdnu. Některé, především nejmladší děti na tři případně na dva dny v týdnu. Ve dny, kdy zapsané dítě do LMŠ pravidelně nedochází, pečuje o něj rodina. Po počátečních zkušenostech nedoporučujeme kombinovat docházku dítěte s jiným předškolním zařízením s výjimkou nezbytných životních situací, kterými mohou být např. střídavá péče rodičů.¹⁵

6.2 Věkově smíšený kolektiv

Třída LMŠ je věkově smíšená a zahrnuje děti ve věku od 2 do 7 let. Věkově smíšené menší skupiny dětí vedou dle naší zkušenosti k většímu rozvoji samostatnosti a k osobnostnímu rozvoji dětí. Učení probíhá z velké části nápodobou na základě vlastní vnitřní motivace mladších dětí. Mladší děti se současně v kolektivu starších dětí mimoděk připravují na zvládání náročnějších úkolů a mají přirozený přístup k novým oblastem myšlení. Dříve projevují zájem o činnosti, které by jim v homogenním kolektivu nebyly nabízeny na základě jejich nízkého věku. Věkově heterogenní skupina rovněž podporuje rozvoj řeči, dříve dochází k aktivaci rozšíření slovní zásoby.

U starších dětí se výrazným způsobem rozvíjí prosociální chování, zejména ohleduplnost, trpělivost, respekt a tolerance, dle našeho vnímání základní stavební kameny sociálně rozvinuté společnosti. Současně se u dětí výrazným způsobem rozvíjí kognitivní myšlení, děti se učí strukturovat vlastní myšlenky, aby je mohly předávat mladším dětem, je podporována jejich schopnost vlastní prezentace. Vedle mladších dětí pak ty starší lépe vnímají svou zralost, čímž přirozeně narůstá jejich sebevědomí.

Značné výhody skýtá věkově heterogenní kolektiv pro nové děti, které do LMŠ přicházejí. Vzhledem k tomu, že se stávají součástí skupiny, ve které je výrazně menší počet nejmladších dětí než je tomu v homogenních třídách, probíhá jejich adaptace snáze. Učitel jim může věnovat více času, děti mají možnost zpočátku jen pozorovat dění ve třídě a postupně se začít zapojovat v oblastech, ve kterých samy chtějí.

Všechny děti, které jsou součástí věkově smíšeného kolektivu, pak mají možnost najít si činnosti a aktivity, které odpovídají jejich reálným zájmům a individuálním možnostem, nikoli jejich věku. Navíc, věkově smíšená třída umožňuje práci v ještě menších skupinách a tím napomáhá individualizaci výchovně vzdělávacího procesu. Například předškolákům se tak může učitel věnovat v době, kdy mladší děti odpočívají a mohou jim věnovat celkově více času a pozornosti. Předškolní děti pocházející z věkově smíšených skupin tak bývají lépe připraveny na vstup do dalšího stupně vzdělávání. Heterogenní skupina více odpovídá rodinnému modelu věkového rozložení a pro děti je

---

¹⁵ Tuto kombinaci školních docházek umožňuje §34 odst. 10 Školského zákona: „Vzdělává-li se dítě v mateřské škole pravidelně kratší dobu, než odpovídá provozu, v němž je vzděláváno, může se ve zbývajících dobách vzdělávat další dítě, aniž by se započítávalo do počtu dětí v mateřské škole pro účely posouzení souladu s nejvyšším povoleným počtem dětí zapsaným v rejstříku škol a školských zařízení podle § 144 odst. 1 písm. e).“.

tak přirozenější. Současně do smíšených tříd často společně docházejí sourozenci, což vede k podpoře daných rodinných vazeb.

6.3 Kritéria pro přijímání dětí

Zápis do LMŠ probíhá vždy v průběhu prvních dvou týdnů v měsíci květnu¹⁶ a dále pak kdykoli v průběhu školního roku v případě, že to umožňuje kapacita LMŠ. Konkrétní termíny a místo zápisu vyhledává ředitel LMŠ, který rovněž rozhoduje o přijetí dětí. Konkrétní kritéria přijímání dětí jsou uvedena ve Školním řádu.

6.4 Individuální vzdělávání

Rodiče dítěte, pro které je předškolní vzdělávání povinné, mohou pro své dítě v odůvodněných případech zvolit formu individuálního vzdělávání. Má-li být dítě individuálně vzděláváno převážnou část školního roku, oznamují rodiče tento svůj záměr nejpozději 3 měsíce před počátkem školního roku (do 31. května). V průběhu školního roku lze plnit povinnost individuálního předškolního vzdělávání nejdříve ode dne, kdy bylo oznámení o individuálním vzdělávání dítěte doručeno řediteli LMŠ¹⁷. Vzor oznámení o individuálním vzdělávání je ke stažení na internetových stránkách LMŠ.

LMŠ následně před zahájením příslušného školního roku, ve kterém bude dítě individuálně vzděláváno, poskytne rodičům oblasti, ve kterých má být dítě vzděláváno (ty vychází z Rámcového vzdělávacího plánu pro předškolní vzdělávání, dále jen „RVP PV“). LMŠ následně ověřuje úroveň osvojování očekávaných výstupů v jednotlivých oblastech a v případě potřeby doporučí rodičům další postupy při vzdělávání. Ověřování probíhá v zázemí LMŠ, případně v jiném místě, na kterém se LMŠ dohodne s rodiči individuálně vzdělávaného dítěte tak, aby byly zajištěny co nejpřirozenější a nejpříjemnější podmínky ověřování pro konkrétní dítě. Ověřování zajišťuje ředitel LMŠ. Konkrétní termín ověření stanovuje Školní řád LMŠ, rámcově probíhá v období od 3. do 4. měsíce od začátku školního roku.¹⁸

7 Charakteristika vzdělávacího programu

Následující kapitola představuje filosofické zaměření LMŠ, představuje konkrétní vzdělávací program, jeho cíle a záměry. Současně definuje metody a formy práce s dětmi, které z tohoto přístupu vycházejí.

7.1 Základní principy lesních mateřských škol

Základní charakteristikou LMŠ je celoroční pobyt dětí venku, ve volné přírodě lesa. Jsme přitom přesvědčeni, že bazální (klíčové) kompetence, které se snažíme v dětech pěstovat, se nejlépe rozvíjejí právě při činnostech ve volné přírodě. Rozvoj motoriky (tělesná a pohybová kompetence), podpora smyslového vnímání (smyslová a vjemová kompetence), rozvoj kreativity (kompetence k tvořivosti a fantazii) a podpora sociálního chování (sociální kompetence) mají při déletrvajícím pobytu venku v přírodě optimální podmínky. Chceme dětem umožnit co nejčastější přímý kontakt s živou i neživou přírodou v jejím přirozeném prostředí, proto volíme pobyt venku za každého počasí a od raného věku dítěte.

¹⁶ Viz §34 odst. 2 Školského zákona.

¹⁷ Viz §34b Školského zákona.

¹⁸ Viz tamtéž.

Lesní mateřské školy jsou obecně považovány za alternativní formu předškolního vzdělávání. V naší LMŠ upřednostňujeme termín vzdělávání inovativní, neboť naší snahou není vymezení se vůči klasickým mateřským školám, ale aplikace ověřených inovativních přístupů ke vzdělávání. Mezi základní principy fungování LMŠ, které jsou obecně dodržovány, patří zejména tyto:

- celoroční pobyt venku za každého počasí,
- není špatné počasí, pouze špatné oblečení,
- zázemí má charakter příležitostně využívaného vyhřívatelného přístřeší,
- základní prostředí výchovy je zpravidla v lese,
- třídu tvoří optimálně 15 dětí a minimálně 2 dospělí,
- základem pro pobyt s dětmi venku je vzájemná důvěra,
- dobrá komunikace s komunitou a rodiči je zásadní,
- východiskem pro vzdělávací program je situace, spontánní hra a přímá zkušenost dětí,
- lesní mateřská škola rozvíjí děti všestranně v souladu s platným kurikulem pro předškolní vzdělávání.¹⁹

7.2 Etický kodex pedagoga lesní mateřské školy

Etický kodex pedagoga lesní mateřské školy byl vytvořen zástupci ALMŠ na jedné z fokusních skupin v rámci projektu Profesionalizace lesních MŠ v Praze²⁰. Dokument zakládá mravní pravidla pedagogů z lesních mateřských škol. Stanovené zásady jsou pro společenství pedagogů z řad členských organizací ALMŠ závazné a ctí je také pedagogičtí i nepedagogičtí pracovníci LMŠ. Smyslem etického kodexu je nabídnout pedagogům lesních mateřských škol nástroj reflexe vlastní práce, kterou považujeme za základní předpoklad ke zvyšování kvality činnosti LMŠ.

Etický kodex pedagoga je uveden na internetových stránkách ALMŠ i LMŠ.

7.3 Dlouhodobé cíle vzdělávacího programu

Dlouhodobé cíle vzdělávacího programu LMŠ respektují záměr předškolního vzdělávání definovaný v Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání, kterým je vytvoření „jedinečné a relativně samostatné osobnosti, schopné zvládat, pokud možno aktivně a s osobním uspokojením, takové nároky života, které jsou na ně běžně kladeny, a zároveň i ty, které ho v budoucnu nevyhnutelně čekají“²¹. Z tohoto záměru následně vystupují tři dlouhodobé cíle předškolního vzdělávání dětí, kterými jsou:

- rozvíjení dítěte, jeho učení a poznání
- osvojení základů hodnot, na nichž je založena naše společnost
- upevnění kladného vztahu k životnímu prostředí
- získání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí

¹⁹ Více viz Vošáhlíková, Tereza a kol. „Ekoškoly a lesní mateřské školy: Praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol.“, MŽP, 2012 (http://www.opzp2007-2013.cz/soubor-ke-stazeni/46/14089-Ekoskolky_a_lesni_materske_skolky.pdf).

²⁰ Viz Asociace lesních mateřských škol: „Etický kodex pedagoga lesní mateřské školy“, 2014 (<http://www.lesnims.cz/stahnout-soubor?id=56>).

²¹ Viz Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, kapitola 3.3.1 Rámcové cíle.

Tyto cíle jsou naplňovány jednak záměrně prostřednictvím konkrétních plánovaných aktivit a činností, ale s ohledem na svou univerzálnost, přirozenost a všudypřítomnost jsou realizovány automaticky, v každodenním kontaktu s dítětem.

7.4 Filosofická východiska vzdělávacího programu

7.4.1 Inspirativní vzdělávací směry

V průběhu celého výchovně vzdělávacího procesu využíváme v LMŠ řadu různorodých pedagogických směrů, které vedou ke společnému cíli: odpovědnému, samostatnému, sebevědomému a respektujícímu dítěti. Na základě předchozích zkušeností využíváme zejména prvky lesní pedagogiky, waldorfské pedagogiky, montessori pedagogiky, ekologické výchovy a v neposlední řadě intuitivního vzdělávání. Nehledáme zásadní rozdíly v těchto metodách, ale naopak souzníme s aspekty, které jednotlivé pedagogiky spojují a vedou k výše popsanému společnému cíli.

7.4.1.1 Lesní pedagogika

Lesní pedagogika je prožitkové vzdělávání o lese v prostředí lesa. Prožitek je zprostředkovaný lesním pedagogem, který má za úkol co nejvíce přiblížit a ukázat každému návštěvníkovi nezastupitelný význam lesa, umožnit pochopit les, jeho přínos a důležitost v co nejširších souvislostech.

V LMŠ si v rámci naší komunikace s dětmi definujeme tři hlavní úkoly vycházející z lesní pedagogiky. První úkol spočívá v přiblížení dětí k přírodě a v představení lesa exemplárním způsobem jako životního prostoru pomocí svých zkušeností. Druhým úkolem je ukázat dětem kulturní činnost člověka v přírodě a v lese. Třetí úkol spočívá v uvědomění si hospodářského a existenčního významu lesa pro člověka, to znamená, ukázat dětem, co les člověku všechno dává. Z tohoto prožití a pochopení může vzniknout ona úcta k přírodě, která vytvoří předpoklad k tomu, aby se děti i ve svém nadcházejícím životě zasazovaly za ochranu a podporu přírody.

7.4.1.2 Montessori pedagogika

Montessori pedagogika zahrnuje řadu principů, které při každodenní práci s dětmi v LMŠ uplatňujeme. Především vedeme děti k samostatnosti a samoobslužnosti, případně ke vzájemné pomoci.

Zapojujeme děti do pracovních aktivit každodenního života. Děti v průběhu celého dne vykonávají rozmanité práce v zázemí LMŠ kolem maringotky a jurty, sbírají kletí, nosí dřevo, zametají, utírají stoly a s radostí se zapojují do výzdoby celého zázemí, přičemž jim ponecháváme prostor pro samostatnou realizaci vlastních nápadů a představ.

Při veškerých vzdělávacích činnostech klademe důraz na dostatek rozličných smyslových podnětů.

Necháváme děti dělat chyby, neboť mají podle nás v procesu učení velmi významné místo a vnímáme je jako zásadní zdroj nových poznatků.

Vědomě pracujeme s pochvalou. S dětmi se snažíme komunikovat tak, abychom je samotné, případně jejich práci, nehodnotili a neposuzovali, ale zároveň věnovali dítěti patřičnou pozornost. Tímto postupem se snažíme podporovat vnitřní motivaci dítěte a předcházet závislosti na pochvale.

7.4.1.3 Waldorfská pedagogika

V rámci nastavení výchovně vzdělávacího programu v LMŠ využíváme řadu prvků Waldorfské pedagogiky.

Každodenní dění v LMŠ má pravidelný rytmus. Pořadí pravidelných denních činností a rituálů vychází z denního režimu (viz kapitola [4.4.1 Denní režim](#)), harmonogram dne i týdne probíhají v pravidelných rytmech. Pravidelnost dodává dětem pocit bezpečí a jistoty toho, že vše má své místo, čas a smysl. Vycházíme přitom z přirozeného rytmu roku, koloběhu přírody, lidových tradic a slavností.

Významná část dne v LMŠ je vyhrazena pro volnou hru dětí. Dostatek volné, učitelem neorganizované hry dětem umožňuje naplňovat jejich individuální potřeby a rozvíjet vzájemné vztahy. Poskytuje dětem prostor pro jejich vlastní sebevyjádření, podporuje představivost, kreativitu a samostatné a nezávislé myšlení.

Při všech činnostech včetně výtvarné a hudební tvorby mají děti k dispozici množství rozmanitých přírodnin, které hru i učení stimulují a podporují smysluplným způsobem. Pestrost tvarů a povrchů podporuje dětskou zvědavost, různost materiálů a jejich všestranné využití podporuje jejich fantazii. Manipulace s přírodními materiály je přitom velmi vhodná pro rozvoj jak jemné, tak hrubé motoriky.

Děti se nejlépe a zcela přirozeně učí nápodobou a proto se v LMŠ snažíme být dětem co nejlepšími vzory. Není pro nás důležitá dokonalost, ale snaha být tak dobrými, jak jen dokážeme, chuť se stále učit a rozvíjet a být autentickým člověkem. Nejdůležitější je pro nás láska a radost z naší práce, radost z bytí s dětmi a života obecně, protože v takové atmosféře jsou děti spokojené, šťastné a přirozeně nasávají vše potřebné.

7.4.1.4 Ekologická výchova

Jednou z hlavních myšlenek při vzdělávání dětí v LMŠ je vést je k vnímání okolního prostředí všemi smysly s ohledem na živou i neživou přírodu. Proto dětem nabízíme činnosti, při kterých v nich probouzíme zájem přírodu poznávat a zkoumat a to hlavně prostřednictvím vlastního prožitku a zkušenosti.

Již samo prostředí volné přírody v lese nabízí dětem spoustu smyslových vjemů. Mohou vidět různé odstíny barev, cítit vůně, slyšet zvuky, osahat si či ochutnat věci kolem sebe. Ve svém každodenním pobytu v LMŠ přicházejí na to, že pokud jim je zima, musí se zahřát pohybem, zjišťují, že stromy poskytují stín, který je ochrání před sluncem, že voda chladí, rosa je mokrá a na slunci se věci krásně třpytí. Na stromech, v trávě, jehličí i pod kameny žije spousta zajímavých živočichů, kteří v dětech vzbuzují zvědavost a provokují otázky, na které společně nejen v rámci ekologické výchovy hledáme odpovědi.

Konkrétními prostředky environmentální výchovy uplatňovanými nejen v prostředí lesa jsou:

- každodenní výpravy do blízkého okolí spojené s jeho objevováním;
- pozorování změn v přírodě, které přinášejí jednotlivá roční období;
- přírodovědné hry a pokusy;
- výtvarné a pracovní aktivity s využitím přírodnin;
- průběžné sledování vývoje v přírodě (klíčení a růst rostlin ve volné přírodě i na vlastní jedlé zahradě);
- pozorování volně žijících živočichů

- poskytnutí základních poznatků o koloběhu vody na zemi a přiblížení původu vody v LMŠ i v domácnosti;
- nakládání s odpadky a smysl jejich třídění;
- možnost dětí i rodičů podílet se na zvelebování prostředí
- exkurze mimo LMŠ (např. záchranné stanice handicapovaných Živočichů, střediska EVVO)
- celodenní výlety mimo zázemí LMŠ spojené např. s objevováním vzdálenější fauny a flory, čištěním studánek a úklidu veřejných prostor;
- oslava Dne Země ve spolupráci s rodiči a skauty

7.4.2 Metody a formy vzdělávání

V LMŠ se primárně orientujeme se na osobnost dítěte, zdůrazňujeme individuální přístup, integrované učení, podporu samostatnosti dítěte a partnerský přístup.

7.4.2.1 Individuální a partnerský přístup, podpora samostatnosti

Snažíme se o přijetí osobnosti dítěte s porozuměním a bez podmínek. Přijít na motivy konkrétního chování dítěte, porozumět mu a respektovat ho i s jeho odlišnostmi, představuje nelehkou, ale smysluplnou cestu. Podporujeme rozvoj dítěte na základě jeho vlastního tempa a aktivně hledáme způsob poznávání, který dítě motivuje, vyhovuje mu a je pro něj v daném období neefektivnější. Ve chvíli, kdy učitel shledá, že dítě zvládá konkrétní činnosti či techniky aktivně mu nabízí složitější návazné úkony. Pokud některým dětem nevyhovuje pozornost velkého počtu ostatních dětí, respektujeme jejich potřeby a nenavozujeme situace, kdy by tuto nechuť musely překonávat.

Při respektování individuální osobnosti dítěte současně ve vybraných aktivitách využíváme princip diferenciací. Konkrétní příklad: Ve společném kruhu se se staršími dětmi věnujeme konkrétnímu tématu, každé dítě má možnost prezentovat své vědomosti či zkušenosti z diskutované oblasti. Ze strany dětí tato aktivita vyžaduje větší míru trpělivosti, schopnost poslouchat ostatní děti ve skupině a počkat si na slovo. S menšími dětmi proto děláme společný kruh také odděleně a danému tématu se věnujeme především prostřednictvím rytmických her, písni, básní a odpovídáním na jednoduché otázky.

Partnerský přístup vnímáme jako velkou výzvu v komunikaci s dítětem. Opravdově nás zajímá individuální názor dítěte a současně jsme sami připraveni vysvětlit svůj názor či důvod konkrétního chování a také tak často činíme. Neznamená to, že dáváme dětem plnou svobodu v rozhodování. Naopak jsme to my, učitelé a chůvy, kteří stanovují hranice a laskavým způsobem dětem každodenně ukazují, co znamená nést za svá rozhodnutí zodpovědnost.

Podporu samostatnosti realizujeme na základě důvěry a myšlenky: „Pomoz mi, abych to dokázal sám“. Je pro nás důležité, umět pracovat s určitou mírou tzv. „bezpečného“ rizika. Rodiče jsou s touto filozofií seznámeni a vědí, že vedeme děti k zodpovědnosti za své chování.

7.4.2.2 Integrované učení

Jelikož integrované vzdělávání nerozlišuje jednotlivé vzdělávací oblasti či složky je v LMŠ přirozeně uplatňováno ve skutečném životě dětí, promítá do všech činností a aktivit a stává se tak jejich smysluplnou součástí.

V LMŠ se integrované učení snažíme aplikovat v souvislosti s přirozeným střídáním ročních období, jejichž přechody se přirozeně prolínají, a opakováním tradic, které jsou pro děti známé a uchopitelné.

Díky propojování tří integrovaných bloků podzim, zima a jaro/léto, získávají děti komplexnější poznatky, dovednosti a zkušenosti, které jsou pro ně srozumitelné a prakticky využitelné.

7.4.2.3 Prožitkové učení

Prožitkové učení dítěte vychází z vlastní zkušenosti a prožitku, je to způsob učení, který je pro dítě přirozený a v předškolním věku je tento styl dítěti nejvlastnější. Prožitkové učení je vlastně každá zkušenost, příležitost či situace během dne. V LMS funguje učitel i chůva jako pomocník, skutečný průvodce dítěte a snaží se o dynamické zapojení se do spontánní hry dětí tak, aby co nejvíce dostál prožitkovému učení.

Konkrétní příklad: v zimním období, když napadne sníh, vaří děti ze sněhu. Sbírají sníh do hrnců a hrají si, že vaří. Učitel se zapojuje s požadavkem, že by si dal teplý nápoj. A nabídne dětem, že mohou polévku ohřát v maringotce v kuchyňce. Teplý nápoj je ale příliš horký, potřebuje ho ochladit, jak to můžeme udělat? Přidáváme studený sníh a nápoj zředíme, vyneseme ho na zápraží a tam se ochladí, případně zmrzne, když na něj zapomeneme. Venku se z teplého nápoje kouří a kouř jde vidět.

Nakolik se učitel daří učení organizovat tak, aby bylo prožitkovým, se pozná podle toho, jak se mu daří realizovat charakteristické znaky prožitkového učení. Jsou-li realizovány a rozvíjeny všechny jeho znaky, probíhá prožitkové učení zdravě. Prožitkové učení se přitom vyznačuje těmito charakteristickými znaky:

- spontaneita (vlastní puzení k činnosti): děti si samy vymyslí hru na vaření;
- objevnost (pronikání do reality, radost z poznávání): sníh v nádobě v teple roztál;
- komunikativnost (verbální i neverbální složka): potřeba sdělit, ukázat ostatním dětem, učiteli/ce, že sníh roztál;
- prostor pro aktivitu a tvořivost: potřeba nápoj znovu ochladit (jak to uděláme?);
- konkrétní činnosti (manipulace, experimentování a hra): nabírání sněhu, míchání, přidávání přísad, nošení dovnitř, ven;
- celostnost (účast všech smyslů a obou mozkových hemisfér): nabírání sněhu v rukavicích, bez nich, bezpečná zkouška teploty roztátého sněhu, rozfoukávání páry.

7.4.2.4 Situační učení

Situační učení je proces, kdy vytváříme a využíváme různé běžné situace, které dítěti poskytují srozumitelné a praktické ukázky životních situací tak, aby se dítě učilo dovednostem a poznatkům v okamžiku, kdy je potřebuje, a lépe chápalo jejich smysl. Situační učení můžeme uplatňovat u všech dětí bez ohledu na věk a individuální schopnosti a vzdělávat tak současně děti se specifickými vzdělávacími potřebami i děti mimořádně nadané.

Konkrétní příklad: Učíme-li se o lese a lesní zvěři v zimním období, vezmeme děti ke krmelci, hledáme stopy zvířat ve sněhu, porovnáváme je s nákresem v encyklopedii, v obdobích mrazu sypeme ptáčkům do krmítka. Pozorujeme a fotíme ptáky, kteří se slétávají ke krmítku, hledáme v atlasech a určujeme jejich druhy, zkusíme si je malovat apod.

7.4.2.5 Tematické učení

Tematické učení je způsob vzdělávání dětí, který spočívá ve vyhledávání témat, činností a situací, které jsou dětem blízké a srozumitelné a které umožňují, aby děti získávaly očekávané poznatky, dovedností, hodnoty i postoje v reálných souvislostech a tak je dokázaly prakticky využít.

Konkrétní příklad: V zimním období se věnujeme tématu zdraví. V souvislosti s tímto tématem nabízíme dětem návštěvu lékařského zařízení, hru na pana/paní doktorku. Děti v předškolním věku milují témata související s přirozeným vylučováním. Povídáme si o vylučování, proč „čůráme“, zjišťujeme, že moč je teplá, zabarvená. Povídáme si co se děje s našimi výkaly, jak funguje wc.

7.4.2.6 Kooperativní učení

V LMŠ se jedná především o volbu vhodných vzdělávacích strategií, postupů a metod, které vedou zejména k rozvoji sociálních a interpersonálních kompetencí. Při kooperativním učení volíme takové vyučovací metody, při kterých kdy malé skupiny dětí pracují na společném úkolu. Takovými metodami jsou většinou kooperativní hry a aktivity podporující spolupráci, pocit harmonie a přátelství ve skupině. Kooperativní učení je protívahou velmi rozšířeného soutěživého přístupu.

Základním požadavkem na kooperativní skupinu v LMŠ je její heterogenita, to znamená, že v jedné skupině jsou děti starší i mladší, rychlejší i pomalejší, motivovanější i méně motivované, chlapci i dívky.

Skupiny tvoříme zpravidla v těchto případech:

- k plnění jednoho konkrétního úkolu, na vycházce, při hře, při pracovních a jiných aktivitách;
- při spolupráci v delším časovém horizontu;
- při tvorbě tzv. bazových (základních) skupin, které fungují jako emocionální opora pro všechny její členy, přičemž cílem této skupiny je vědět o sobě a případně upozornit na určité obtíže některého z členů.

Při všech souvisejících činnostech přitom dbáme na vyváženost tak, aby děti nebyly přetěžovány, a střídáme kooperativní učení s jinými činnostmi (odpočinek, volná hra). Kooperativní hry zaměřené na sdílení a spolupráci a přijetí strukturujeme tak, že nikdo z dětí neprohrává, děti si hrají s druhými, nikoli proti sobě a snaží se o jeden společný cíl.

7.4.2.7 Pedagogická diagnostika

Diagnostika je obecně charakterizována jako jistý druh poznávání, jehož cílem je formulace určitého závěru, diagnózy. Nemusí být přitom pouze předmětem pedagogiky, psychologie nebo lékařských věd, laickou diagnostiku provádí každý, kdo se aktivně zamýšlí nad dítětem a jeho vývojem, včetně našich učitelů v LMŠ.

Hlavní myšlenkou pedagogické diagnostiky uplatňované v LMŠ je individuální přístup a individualizace vzdělávání. Snažíme se o co nejlepší poznání dítěte a tím i rozpoznání jeho silných i slabých stránek, na jejichž základě může probíhat plánování dalšího rozvoje. Při určování jednotlivých oblastí, ve kterých je možné dítě rozvíjet, dbáme vždy na diferenciaci podle vývojové psychologie a věku. Přetěžování nebo naopak podceňování dětí s sebou přináší mnohá rizika, kterým se chceme vyvarovat. Na základě našich pedagogických kompetencí napomáháme i rodičům respektovat věková kritéria a možnosti dětí.

Cílem pedagogické diagnostiky v LMŠ je poukázat na jednotlivé oblasti vývoje a na jejich vzájemnou propojenost a podmíněnost. K tomuto účelu nám slouží záznamové archy dětí a jejich portfolia. Jejich obsahem jsou:

- individuální záznamy o dítěti, informace, na které oblasti jeho vývoje se zaměřujeme;
- záznamy o pozorování chování dítěte v každodenních situacích;
- dětské kresby a jejich případný rozbor;
- průběžné záznamy o pokrocích dítěte v jednotlivých oblastech jeho vývoje.

O pokroku dětí a individuálních plánech rozvoje dětí průběžně informujeme rodiče v rámci osobních konzultací.

7.4.2.8 Didaktický styl s nabídkou

Vzdělávací aktivity připravujeme s přihlédnutím k různým možnostem a schopnostem dětí. Ze vzdělávací nabídky si děti svobodně vybírají, čemu konkrétně se chtějí věnovat, přičemž mají vždy na výběr různé obtížnosti dané aktivity.

Konkrétní příklad: Předmatematické představy, porovnávání velikost tyčí. Učitel dětem ukáže dvě tyče, jedna je stejně vysoká jako průvodce, druhá má jinou velikost. Učitel má připravených několik dalších tyčí, které je možné libovolně porovnávat (vyšší/nížší). Děti mohou také samy hledat tyče, které mají stejnou velikost jako ony. Učitel nabízí dětem různé možnosti další práce s tyčemi, vzájemného porovnávání velikostí, seřazení od nejnižší po nejvyšší, apod.

8 Vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah představuje vzdělávací nabídku LMŠ a je dětem předkládán celkem ve 4 integrovaných blocích: jaro, léto, podzim a zima. Takové rozdělení nejlépe charakterizuje rozdělení učiva a konkrétních návazných činností ve specifickém prostředí volné přírody a zahrady, kde je pravidelný denní režim do značné míry ovlivňován aktuálními klimatickými podmínkami.

Uskutečňuje se v rovině obecných potřeb, přiměřeně věku s ohledem na harmonický rozvoj a individualitu každého jedince. Snahou průvodců je vytvářet prostředí, ve kterém mohou děti prožívat radost ze všech činností, vzájemně si naslouchat, objevovat a samostatně se projevovat.

Každý integrovaný blok je koncipován tak, aby zahrnoval pět vzdělávacích oblastí, ve kterých je žadoucí děti rozvíjet:

- **Dítě a jeho tělo**
- **Dítě a jeho psychika**
- **Dítě a ten druhý**
- **Dítě a společnost**
- **Dítě a svět**

V každé z těchto vzdělávacích oblastí jsou pak v rámci jednotlivých integrovaných bloků definovány: dílčí cíle (záměry), vzdělávací nabídka, očekávané výstupy (předpokládané výsledky), klíčové kompetence. Dílčí cíle vyjadřují, co u dětí v daném integrovaném bloku průvodce podporuje. Vzdělávací nabídka představuje přehled praktických a intelektových činností vedoucích k naplňování stanovených cílů a k dosahování výstupů. Rozsah a konkrétní náplň nabídky si určuje samo dítě na základě svých individuálních preferencí. Očekávané výstupy svým pojetím nabízejí průvodcům, co má

dítě vědět a znát, či jaké má mít dovednosti a postoje. Klíčové kompetence jsou přehledem kompetencí, na jejichž rozvoj je integrovaný blok zaměřen.

8.1 Integrované bloky

8.1.1 Podzim

Děti se do LMŠ vrací po dvouměsíčních prázdninách, do kolektivu přicházejí děti nové. Počátek září je typické ohlédnutí za létem, seznamováním se s novými dětmi, učiteli a chůvami i režimem LMŠ, naladěním se na skupinu a připomínáním si společných pravidel a vymezených hranic. Zejména pro nové děti je začátek září velkou událostí, kdy opouští známé a bezpečné prostředí, ve kterém zpravidla fungují pod ochranou svých rodičů, a nabírají odvahu k prvním krokům své vlastní samostatnosti. Proto se v tomto období v LMŠ věnuje zejména tomu, aby adaptace nových dětí proběhla co nejlepším možným způsobem.

Podzimní příroda se nám při tom všem sama stará o bohatý a pestrý tematický program. Od dožínky, oslav úrody, sběru ovoce, zeleniny, moštování, chystání zásob na zimu, přes den stromů, výrobu a pouštění draků až po zazimování zvířat. V LMŠ je pro nás významným také svátek Sv. Michala, který nám dodává tolik potřebnou odvahu, Památka všech zemřelých („dušičky“), při jejichž příležitosti pravidelně organizujeme pro děti i rodiče večerní světélkový průvod lesem s prvky dramaturgie, svátek Sv. Martina, který nám do lesa přijíždí na bílém koni a nechává nás ho všechny osedlat, užít si jízdu lesní přírodou

8.1.1.1 Dílčí cíle

V podzimním období je práce učitele vedena zejména těmito cíli:

- uvědomění si vlastního těla;
- rozvoj fyzické i psychické zdatnosti;
- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé a jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka apod.), ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí
- osvojení si věku přiměřených praktických dovedností;
- rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností receptivních (vnímání, naslouchání, porozumění) i produktivních (výslovnosti, vytváření pojmů, mluvního projevu, vyjadřování);
- rozvoj tvořivosti, představivosti a fantazie (tvořivého myšlení, řešení problémů, tvořivého sebevyjádření);
- rozvoj a kultivace smyslového vnímání, paměti a pozornosti;
- rozvoj pojmového myšlení;
- poznávání sebe sama, rozvoj pozitivních citů ve vztahu k sobě (uvědomění si vlastní identity, získání sebevědomí, sebedůvěry, osobní spokojenosti);
- získání relativní citové samostatnosti;
- získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci
- seznamování s pravidly chování ve vztahu k druhému;
- osvojení si elementárních poznatků, schopností a dovedností důležitých pro navazování a rozvíjení vztahů dítěte k druhým lidem;
- posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem, v rodině i v LMŠ;
- vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti);

- seznamování se s pravidly LMŠ, poznávání jejich významu v rámci společného fungování;
- seznamování se se základními hodnotami přirozeného společenství dítěte (rodina i LMŠ), rozvíjení schopnosti vnímat a přijímat tyto hodnoty;
- seznamování se s tradicemi a lidovými zvyky naší kultury;
- seznamování se s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytváření pozitivního vztahu k němu;
- pochopení, že změny způsobené lidskou činností mohou prostředí chránit a zlepšovat, ale také poškozovat a ničit;
- osvojení si poznatků a dovedností potřebných k vykonávání jednoduchých činností v péči o okolí při spoluvytváření zdravého a bezpečného prostředí a k ochraně dítěte před jeho nebezpečnými vlivy;
- rozvoj úcty k Životu ve všech jeho formách.

8.1.1.2 Vzdělávací nabídka

Mezi pravidelně nabízené činnosti a aktivity patří v tomto podzimním integrovaném bloku zejména tyto:

- přirozený pohyb, chůze a běh v průběhu dopolední výpravy v lese/ okolí zahrady;
- zdolávání přírodního terénu, překonávání přírodních překážek (jámy, vyvýšeniny terénu, nerovnosti, kameny, klacky, šišky);
- lezení po stromech (do bezpečné výšky za přítomnosti učitele);
- organizované pohybové cvičení: rozcvičky (běh, skoky, poskoky, změny poloh a pohybů těla na místě, základní gymnastika), opičí dráhy, pohybové hry, hry s míčem a lanem, rytmicko-pohybové hry, dětská jóga, relaxační cvičení;
- činnosti podporující sebeobsluhu, péči o sebe sama a své osobní záležitosti;
- volné seznamování se s činnostmi, které patří k běžné péči o okolí LMŠ;
  - V lese: nošení dřeva, hledání a sběr roští, zametání;
  - Na zahradě: zalévání květin v záhonech, rostlin ve vyvýšených záhonech, hrabání listů, sběr a zpracování plodů;
- jednoduché úkony s pomůckami, nástroji, náčiním;
  - V lese: používání pilky, kladívka;
  - Na zahradě: používání lopatky, rýče, hrábí, konve, kolečka;
- Jednoduché úkony s kuchyňskými nástroji;
- Na zahradě vaření na ohni v kotlíku, příprava studených pokrmů za přítomnosti průvodců v rámci projektových dnů (zpracovávání potravin, uchovávání potravin, čistota pracovního okolí);
- každodenní čtení pohádek v průběhu odpočinku po obědě,
- vyprávění legend a příběhu v průběhu dopoledních výprav;
- krátké divadelní představení reflektující aktuálně probíraná témata;
- zpívání tradičních lidových, ale i populárních dětských písní;
- slovné, řečové a rytmické hry a aktivity
- společný kruh, kde se všechny děti mají možnost vyjádřit diskutovanému tématu;
- spontánní individuální rozhovory;
- přirozené podnětné prostředí pozitivně ovlivňující rozvoj dětské zvědavosti a tvořivosti: dostatek času na volnou hru, pozorování okolí, vlastní nápady, přirozené pozorování okolí,

poznávání běžných objektů a předmětů, přírodní materiál na hraní, vlastní experimentování, zkoumání;

- vedené experimenty reflektující podzimní téma;
- hry podněcující všestranné smyslové vnímání (chuť, čich, sluch, hmat, zrak);
- hry rozvíjející postřeh, pozornost a paměť;
- přirozené pozorování, určování a pojmenovávání vybraných objektů a jejich vlastností;
- záměrné činnosti k vytváření pojmů a osvojování si poznatků - práce s obrazovým materiálem, knihou, médií (obrázek / video v telefonu) k aktuální podzimní tematice;
- společné sdílení a emoční naladění se v ranním kruhu;
- volná hra;
- příjemné podnětné prostředí;
- dětské relaxační a sebeuvědomující cvičení;
- činnosti, které vyvolávají příjemné pocity (tanec, zpěv, hry, čtení knih);
- individuální nabídka různých činností, které děti zvládnou, a pomáhají rozvíjet jejich sebedůvěru;
- legendy a příběhy reflektující téma překonávání strachu, odvahy a sebedůvěry, hry a aktivity věnující se tomuto tématu;
- běžná komunikace mezi dětmi a dospělými;
- přirozené situace, při kterých vzniká potřeba respektovat a přijmout ostatní děti (volná hra, běžná komunikace, společné činnosti a organizované aktivity);
- přijímání a spoluvytváření pravidel školky;
- organizované hry a aktivity reflektující téma dobrého sebepoznávání i vzájemné poznávání (dramatické hry, výtvarné činnosti);
- učitelé a chůvy sami jsou vzorem dobrého mezilidského chování;
- podílení se na přípravách narozeninových oslav (příprava/úprava narozeninové spirály, přichystání lesní/luční kytice) a její realizace (zazpívání narozeninové písně, blahopřání, posezení na počest oslavence u narozeninového dortu);
- podílení se na přípravách podzimních slavností (dožínky, dušičky, stromová slavnost, atd.);
- seznámení se s podzimními slavnostmi, lidovými tradicemi (dožínky, dušičky, stromová slavnost, drakiáda) s jejich základním významem a příběhem, podílení se na jejich přípravě a realizaci.
- přirozené pozorování života v bezprostředním prostředí lesní školky;
- každodenní výpravy po okolí lesa/zahrady, poznávání různých ekosystémů (louka, les, duna, řeka);
- seznamování se s blízkým okolím Písta a Nymburka;
- výlety do vzdálenějšího okolí, přilehlých měst a vesnic za kulturně-společenskými akcemi;
- smysluplné činnosti přispívající k péči o prostředí LMŠ;
- praktické používání nástrojů, pomůcek a jiných předmětů každodenního života;
- ekologicky motivované hry a činnosti s podzimní tematikou (poděkování za úrodu, sklizeň, zásoby na zimu, zazimování zvířat)
- pravidelné otužování studenou vodou, později chladným vzduchem, koupání, polévání, chůze na bosu (především v zázemí zahrady).

8.1.1.3 Očekávané výstupy

S ohledem na výsledky a výstupy z nabízených činností očekáváme, že dítě bude zejména:

- zvládat sebeobsluhu, základní hygienické a zdravotně preventivní návyky (starat se o osobní hygienu, přijímat stravu a nápoje, umět stolovat, postarat se o sebe a své osobní věci, oblékat se, svlékat, obouvat apod.);
- zvládat jednoduchou obsluhu a pracovní úkony (postarat se o hračky, pomůcky, uklidit po sobě, udržovat pořádek, zvládat jednoduché úklidové práce, práce okolo maringotky apod.)
- vědomě napodobovat jednoduchý pohyb podle vzoru a přizpůsobovat ho podle pokynů učitele;
- zacházet s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a nářadím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji a běžnými pracovními pomůckami;
- zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí (zvládat překážky, házet a chytat míč, užívat různé náčiní, pohybovat se ve skupině dětí, pohybovat se v lese, v písku);
- správně vyslovovat, ovládat dech, tempo i intonaci řeči;
- pojmenovávat většinu toho, čím je obklopeno;
- vyjadřovat samostatně a smysluplně myšlenky, nápady, pocity, mínění a úsudky ve vhodné formulovaných větách;
- porozumět slyšenému (zachytit hlavní myšlenku příběhu, sledovat děj a zopakovat jej ve správných větách);
- vést rozhovor (naslouchat druhým, vyčkat, až druhý dokončí myšlenku, sledovat řečníka i obsah, ptát se);
- vědomě využívat všechny smysly, záměrně pozorovat, postřehovat, všímat si (nového, změněného, chybějícího);
- záměrně se soustředit na činnost a udržet pozornost;
- poznat a pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno;
- vyjadřovat svou představivost a fantazii v tvořivých činnostech (konstruktivních, výtvarných, hudebních, pohybových či dramatických) i ve slovních výpovědích k nim;
- odloučit se na určitou dobu od rodičů a blízkých, být aktivní i bez jejich opory;
- uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je;
- rozhodovat o svých činnostech;
- navazovat kontakty s učiteli a chůvami, překonávat stud, komunikovat s nimi vhodným způsobem, respektovat je;
- porozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad;
- přirozeně a bez zábran komunikovat s druhým dítětem, navazovat a udržovat dětská přátelství;
- uplatňovat návyky v základních formách společenského chování ve styku s dospělými i s dětmi;
- pochopit, že každý má ve společenství (v rodině, v LMŠ, v herní skupině) svou roli, podle které je třeba se chovat;
- chovat se a jednat na základě vlastních pohnutek a zároveň s ohledem na druhé;
- adaptovat se na život v LMŠ, aktivně zvládat požadavky plynoucí z prostředí školy i jeho běžných proměn a spoluvytvářet v tomto společenství prostředí pohody;
- orientovat se bezpečně ve známém prostředí i v životě tohoto prostředí (doma, v zázemí LMŠ, v blízkém okolí);

- uvědomovat si nebezpečí, se kterým se může ve svém okolí setkat, a mít povědomí o tom, jak se prakticky chránit (vědět, jak se nebezpečí vyhnout, kam se v případě potřeby obrátit o pomoc);
- osvojovat si elementární poznatky o okolním prostředí, které jsou dítěti blízké, pro ně smysluplné a přínosné, zajímavé a jemu pochopitelné a využitelné pro další učení a Životní praxi;
- mít povědomí o významu Životního prostředí (přírody i společnosti) pro člověka, uvědomovat si, že způsobem, jakým se dítě i ostatní v jeho okolí chovají, ovlivňují vlastní zdraví i Životní prostředí;
- pomáhat pečovat o okolní Životní prostředí.

8.1.1.4 Klíčové kompetence

Podzimní integrovaný blok svou koncepcí přispívá k rozvoji zejména těchto kompetencí:

Kompetence k učení

- dítě soustředěně pozoruje, zkoumá, objevuje, všímá si souvislostí, experimentuje a užívá při tom jednoduchých pojmů, znaků a symbolů
- dítě uplatňuje získanou zkušenost v praktických situacích a v dalším učení.

Kompetence k řešení problémů

- dítě si všímá dění i problémů v bezprostředním okolí; přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva na aktivní zájem;
- dítě řeší problémy, na které stačí; známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého.

Kompetence komunikativní

- dítě ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog;
- dítě se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.);
- dítě se domlouvá gesty i slovy, rozlišuje některé symboly, rozumí jejich významu i funkci;
- dítě si průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím.

Kompetence sociální a personální

- dítě si uvědomuje, že za sebe i své jednání odpovídá a nese důsledky;
- dítě projevuje dětským způsobem citlivost a ohleduplnost k druhým, pomoc slabším, rozpozná nevhodné chování; vnímá nespravedlnost, ubližování, agresivitu a lhostejnost;
- dítě se spolupodílí na společných rozhodnutích; přijímá vyjasněné a zdůvodněné povinnosti; dodržuje dohodnutá a pochopená pravidla a přizpůsobuje se jim;
- dítě se chová při setkání s neznámými lidmi či v neznámých situacích obezřetně; nevhodné chování i komunikaci, která je mu nepříjemná, umí odmítnout.

Kompetence činnostní a občanské

- dítě odhaduje rizika svých nápadů, jde za svým záměrem, ale také dokáže měnit cesty a přizpůsobovat se daným okolnostem;
- dítě chápe, že se může o tom, co udělá, rozhodovat svobodně, ale že za svá rozhodnutí také odpovídá;
- dítě má základní dětskou představu o tom, co je v souladu se základními lidskými hodnotami a normami i co je s nimi v rozporu, a snaží se podle toho chovat
- dítě spoluvytváří pravidla společného soužití mezi vrstevníky, rozumí jejich smyslu a chápe potřebu je zachovávat;
- dítě si uvědomuje svá práva i práva druhých, učí se je hájit a respektovat; chápe, že všichni lidé mají stejnou hodnotu;
- dítě ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit.

8.1.2 Zima

Zimní období je velmi bohaté na příležitosti k rozvoji smyslového vnímání (zrakové, hmatové, sluchové, čichové, chuťové), k rozvoji prostorové orientace a představivosti a orientace časové. Nacházíme spoustu příležitosti k rozvoji paměti a k rozvoji rytmického cítění a rozlišovacích schopností. Všechny jmenované psychické funkce jsou podmínkou k úspěšnému rozvoji grafomotoriky. Všechny tyto předpoklady v zimním období v LMŠ rozvíjíme.

Zima v LMŠ Cílek začíná s adventním časem, ve kterém se významně věnujeme vánočnímu příběhu narození Ježíše, seznámení a sžití s vánočními tradicemi. Tvoříme vánoční dekorace, zpíváme koledy. Intenzivně prožíváme čas čekání na Štědrý den. Organizujeme přástky – společné adventní tvoření pro rodiče s dětmi. Slavíme svátek Svatého Martina, Mikuláše, Ambrože, Lucie, Barbory. Čteme a vyprávíme pohádky. Hrajeme divadlo s maňásky a loutkami. Čas Vánoc ukončujeme oslavou Tří králů. Poznáváme les v zimě, hledáme a pozorujeme stopy zvířat, pozorujeme ptáky na krmítku, učíme se o lesní zvěři v zimním období. Téma rozvíjíme ve výtvarných činnostech a čtením tematických příběhů a pohádek s lesní tematikou. Ve dnech se sněhovou nadílkou pozorujeme vlastnosti sněhu a ledu, stavíme ze sněhu, malujeme na sníh, vyrábíme ledové dekorace. Učíme se charakteristické znaky zimy. Věnujeme se nácviku sebeobslužných činností, především oblékání. Seznamujeme se s pojmem zdraví, co znamená, jaké chování je zdraví prospěšné a které není. Proč chceme být zdraví a jak o své zdraví pečujeme. Hrajeme si na lékaře, na nemocnici, hrajeme divadlo. Učíme se části lidského těla a poznáváme své tělo. Zimní období zakončujeme přípravou na masopus, která v rámci tříd organizujeme. Vyrábíme masky, zpíváme písně a hrajeme hry s masopustní tematikou. Čteme pohádky a příběhy s lidovou tematikou a koloběhem roku, vyrábíme kalendář.

8.1.2.1 Dílčí cíle

V zimním období je práce učitele vedena zejména těmito cíli:

- podněcovat poznávání vánočních tradic a zvyků;
- posilovat citové vztahy ke svým nejbližším a učit děti působit radost druhým;
- rozvíjet tvořivost, fantazii;
- rozvíjet estetické vnímání;
- chápat a vnímat znaky zimní přírody;
- vědět o životě lesní zvěře v zimě;
- chápat pojem zdraví, vědět, že o své zdraví se musíme starat;

- získávat poznatky o lidském těle;
- zdokonalovat pohybové vlastnosti dětí;
- rozvíjet paměť, pozornost a schopnost se soustředit;
- rozvíjet základní početní a číselné pojmy a operace;
- zdokonalovat koordinaci hrubé a jemné motoriky, grafomotoriky;
- poznávat tradice a řemesla;
- orientovat se v prostoru a v čase, rozlišovat směr, pravolevou orientaci;
- rozvíjet předčtenářské dovednosti a řeč.

8.1.2.2 Vzdělávací nabídka

Mezi pravidelně nabízené činnosti a aktivity patří v tomto zimním integrovaném bloku zejména tyto:

- spontánní hra, konstruktivní hry, kooperativní hry, společenské hry;
- výtvarné činnosti (kreslení, malování);
- pracovní činnosti (skládání, stříhání, lepení, navlékání);
- konstruktivní hry se stavebnicemi/kostkami;
- vyprávění, rozhovory;
- poslech pohádek, příběhů;
- hraní loutkového, maňáskového divadla;
- dramatizace příběhu o narození Ježíše;
- manipulační činnosti a jednoduché úkony s předměty, pomůckami, nástroji, náčiním, materiálem, činnosti seznamující děti s věcmi, které je obklopují, a jejich praktickým používáním;
- činnosti zaměřené na poznávání lidského těla a jeho části;
- Na zahradě vaření na ohni v kotlíku, příprava studených pokrmů za přítomnosti pedagoga v rámci projektových dnů (zpracovávání potravin, uchovávání potravin, čistota pracovního okolí);
- příležitosti a činnosti směřující k ochraně zdraví, osobního bezpečí a vytváření zdravých životních návyků;
- činnosti relaxační a odpočinkové, zajišťující zdravou atmosféru a pohodové prostředí;
- tvoření ze sněhu, pokusy se sněhem a ledem;
- hudebně pohybové činnosti inspirované obdobím zimy;
- lokomoční cvičení, pohyb v terénu zimního lesa, pohyb ve sněhu, chůze a skluz na ledu;
- sebeobslužné činnosti, nácvik svlékání, oblékání, obouvání, zapínání knoflíků, zipů.

8.1.2.3 Očekávané výstupy

Na základě realizace uvedených aktivit a činnosti očekáváme u dětí zejména tyto výsledky a výstupy:

- zvládnutí základních pohybových dovedností a prostorové orientace, běžného způsobu pohybu v různém prostředí (dětí budou zvládat překážky, házet a chytat míč, užívat různé náčiní, pohybovat se ve skupině dětí, pohybovat se na sněhu, ledu, v písku);
- vědomé napodobování jednoduchého pohybu podle vzoru a jeho přizpůsobení dle pokynu učitele;
- ovládnutí koordinace ruky a oka, zvládnutí jemné motoriky (zacházení s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, s nástroji, náčiním a materiálem, zacházení s grafickým a

výtvarným materiálem, např. s tužkami, barvami, štětci, papírem, nůžkami, modelovací hmotou, zacházení s jednoduchými hudebními nástroji apod.);

- rozlišování toho, co prospívá zdraví a co mu škodí, děti se chovají tak, aby v běžných a jemu známých situacích neohrožovalo své zdraví, bezpečí a pohodu svou ani druhých;
- povědomí dětí o významu péče o čistotu a zdraví, o významu aktivního pohybu a zdravé stravy;
- povědomí dětí o některých způsobech ochrany osobního zdraví a bezpečí a o tom, kde v případě potřeby hledat pomoc (kam se obrátit, koho přivolat, jakým způsobem apod.);
- zacházení s běžnými předměty denní potřeby, hračkami, pomůckami, drobnými nástroji, sportovním náčiním a nářadím, výtvarnými pomůckami a materiály, jednoduchými hudebními nástroji, běžnými pracovními pomůckami;
- zvládnutí práce se stavebnicemi, skládkami, stavění z kostek, navlékání korálků, skládání mozaiky, zavázání klíčky;
- samostatné oblékání a svlékání, obouvání, zapínání knoflíků, zipů, zavazování tkaniček;
- pojmenovávání viditelných částí těla včetně některých dílčích částí, např. rameno, koleno, loket, zápěstí a některé vnitřní orgány, např. srdce, plíce, mozek, žaludek;
- děti mají poznatky o narození, růstu těla a jeho základních proměnách;
- děti si uvědomují, že člověk a příroda se navzájem ovlivňují, že každý může svým chováním působit na životní prostředí, podporovat či narušovat zdraví, přírodní prostředí i společenskou pohodu;
- děti mají přiměřeně bohatou slovní zásobu, dokáží osvojená slova aktivně uplatnit v řeči, správně určují a pojmenovávají věci a jevy ve svém okolí, znají své jméno a příjmení, adresu, jména rodičů a sourozenců, učitelů, chův a kamarádů.

8.1.2.4 Klíčové kompetence

Zimní integrovaný blok svou koncepcí přispívá k rozvoji zejména těchto kompetencí:

Kompetence k učení

- dítě má základní poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách, orientuje se v řádu a dění v prostředí ve kterém žije;
- dítě klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něho děje, chce porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí, poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho, co samo dokázalo a zvládlo;
- dítě se učí s chutí, pokud se mu dostává uznání a ocenění.

Kompetence k řešení problémů

- dítě si všímá dění i problémů v bezprostředním okolí, přirozenou motivací k řešení dalších problémů a situací je pro něj pozitivní odezva a aktivní zájem;
- dítě řeší problémy, na které stačí, známé a opakující se situace se snaží řešit samostatně (na základě nápodoby či opakování), náročnější s oporou a pomocí dospělého;
- dítě se nebojí chybovat, pokud nachází pozitivní ocenění nejen za úspěch, ale také za snahu.

Komunikativní kompetence

- dítě se dokáže vyjadřovat a sdělovat své prožitky, pocity a nálady různými prostředky (řečovými, výtvarnými, hudebními, dramatickými apod.);

- dítě průběžně rozšiřuje svou slovní zásobu a aktivně ji používá k dokonalejší komunikaci s okolím;
- dítě dovede využít informativní a komunikativní prostředky, se kterými se běžně setkává.

Sociální a personální kompetence

- dítě je schopno chápat, že lidé jsou různí, a umí být tolerantní k jejich odlišnostem a jedinečným.

Činnostní a občanské kompetence

- dítě chápe, že může o tom, co udělá rozhodovat svobodně, ale že za svá rozhodnutí také odpovídá;
- dítě se zajímá o druhé i o to, co se kolem děje, je otevřené aktuálnímu dění;
- dítě dbá na osobní zdraví a bezpečí své i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé bezpečné okolní prostředí (přírodní i společenské).

8.1.3 Jaro a léto

Poslední integrovaný blok je z velké části definován ročním obdobím, pro které je nejvíce charakteristicky nový začátek, znovuzrození. První přísliby jara se v přírodě většinou objevují již koncem února, když teplý vítr a déšť rozpouštějí sněh, promáčejí zemi a objeví se první jarní rostliny. Kalendářní nástup jara řídící se postavením slunce, jarní rovnodennost připadá na 20. - 21. březen, a toto datum je pro nás v LMŠ také zahájením této poslední fáze školního roku.

Březen už naplno patří jaru, dny se prodlužují, probouzejí se živočichové, kteří spali zimním spánkem včetně různých druhů hmyzu, vrací se tažní ptáci a objevují se další druhy rostlin. V březnu také vyrábíme smrtku Moranu a vynášíme zimu. Začínají intenzivní práce na zahradě a péče o okolí obou zázemí školky, především úklid odpadků. Duben náleží Velikonočním svátkům, zelenajícím se stromům, klíčení semen a růstu rostlin, hnízdění ptáků a rodícím se mláďatům, setí a sázení V květnu vše vrcholí, dny jsou delší a teplejší, rostou první houby a všude je spousta barev a vůní. V prostředí LMŠ toto vždy tak očekávané období vybízí k nadšenému pozorování, objevování, zkoumání a vnímání všemi smysly a to hlavně díky téměř nepřetržitému pobytu dětí venku v přirozené návaznosti na prolínající se roční období.

8.1.3.1 Dílčí cíle

V jarním a raně letním období je práce učitele vedena zejména těmito cíli:

- rozvoj pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky, ovládnutí pohybového aparátu a tělesných funkcí;
- rozvoj a užívání všech smyslů;
- osvojení si některých poznatků a dovedností, které předcházejí čtení i psaní, rozvoji zájmu o psanou podobu jazyka i další formy sdělení verbální i neverbální (výtvarné, hudební, pohybové a dramatické);
- posilování přirozených poznávacích citů: zvědavost, zájem, radost z objevování;
- rozvoj a kultivace mravního i estetického vnímání, cítění a prožívání;
- získání schopnosti záměrně řídit svoje chování a ovlivňovat vlastní situaci;
- rozvoj kooperativních dovedností;
- rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních;

- vytváření povědomí o existenci ostatních kultur a národností
- vytvoření základů aktivních postojů ke světu, k životu, pozitivních vztahů ke kultuře a umění a rozvoj dovedností umožňující tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat;
- rozvoj úcty k životu ve všech jeho formách;
- vytvoření povědomí o vlastní sounáležitosti se světem, se živou a neživou přírodou, lidmi společností, planetou Zemí;

8.1.3.2 Vzdělávací nabídka

Mezi pravidelně nabízené činnosti a aktivity patří v tomto jarním a raně letním integrovaném bloku zejména tyto:

- lokomoční pohybové činnosti, přirozený pohyb dětí v prostředí lesa, zdolávání přírodních překážek (lesní překážková dráha);
- nelokomoční pohybové činnosti, změny poloh a pohybů těla na místě;
- zdravotně zaměřené činnosti, dechová a relaxační cvičení s prvky dětské jógy
- pohybové hry, sportovní aktivity, turistika;
- smyslové a psychomotorické hry;
- hudební a hudebně pohybové hry;
- protahovací cvičení doprovázené říkankami;
- grafomotorická cvičení;
- prohlížení a čtení knížek;
- vyprávění toho, co dítě prožilo, slyšelo, shlédlo (komunikativní kruh);
- hry a činnosti zaměřené na poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest;
- grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel, písmen (do písku, bláta i na papír);
- pozorování přírodních, kulturních i technických objektů, rozhovor o výsledku pozorování;
- hry a aktivity nejruznějšího zaměření podporující tvořivost, představivost a fantazii (námětové, konstruktivní, výtvarné, hudební i taneční);
- činnosti zaměřené na poznávání piktogramů, značek, symbolů, obrázců, písmen, číslic;
- činnosti zajišťující spokojenost, radost, veselí a pohodu
- estetické a tvůrčí aktivity (výtvarné, dramatické, hudební, slovní, pohybové);
- činnosti nejruznějšího zaměření vyžadující i umožňující samostatné vystupování, vyjadřování, obhajování vlastních názorů, rozhodování a sebehodnocení;
- kooperativní činnosti ve dvojicích, skupinkách (společné rozhovory, popis, skládání obrázku);
- aktivity podporující sbližování dětí (tanečky s jarní tematikou ve dvojicích);
- čtení a vyprávění pohádek a příběhů, jejich vlastní dramatizace
- hry a činnosti, které vedou děti k ohleduplnosti k druhému, k ochotě rozdělit se, střídat se, pomoci ostatním;
- činnosti zaměřené na porozumění pravidlům vzájemného soužití a chování, spolupodílení se na jejich tvorbě;
- přípravy a realizace společných zábav a slavností (Velikonoce, Den Země);
- setkávání se s literárním, výtvarným, dramatickým, hudebním uměním mimo LMŠ (návštěvy kulturních a uměleckých míst, divadlo, knihovna, výstava);
- práce s různým i netradičním výtvarným materiálem (keramická hlína, ovčí rouno, přírodniny);
- seznámení se s některými vhodnými výtvarnými technikami (malba, kresba, koláž), jejich vyzkoušení a následné uspořádání výstavy;

- zpívání písniček s jarní tematikou, doprovázení na jednoduché hudební nástroje;
- seznamování dětí s různými tradicemi a zvyky, např. Masopust, Velikonoce;
- přirozené pozorování blízkého prostředí a Života v něm, sledování rozmanitostí a změn v přírodě, výpravy do okolí spojené s objevováním;
- pozorování Životních podmínek a stavu Životního prostředí, poznávání ekosystémů (les, louka, rybník, řeka, pole);
- úklid obou zázemí a veřejných prostor – sběr odpadků v okolí zahrady, v lese
- práce s obrazovým materiálem a literárními texty, využívání knih encyklopedií, rozhovory ve skupinách i jednotlivě;
- pozorování počasí, odhadování jeho změn a reakce na ně (aprílové počasí);
- výlety a výpravy mimo prostředí LMŠ, poznávání jiných prostředí, výlety do města, cvičení bezpečného chování v dopravních situacích (cesta vlakem autobusem);
- Na zahradě vaření na ohni v kotlíku, příprava studených pokrmů za přítomnosti pedagoga v rámci projektových dnů (zpracovávání potravin, uchovávání potravin, čistota pracovního okolí);
- volné seznamování se s činnostmi, které patří k běžné péči o okolí LMŠ;
  - V lese: nošení dřeva, hledání a sběr roští, zametání;
  - Na zahradě: zalévání květin v záhonech, rostlin ve vyvýšených záhonech;
- jednoduché úkony s pomůckami, nástroji, náčiním;
  - V lese: používání pilky, kladívka;
  - Na zahradě: používání lopatky, rýče, motyky, sázecího kolíku, kolečka, konve;
- Jednoduché úkony s kuchyňskými nástroji;
- Na zahradě vaření na ohni v kotlíku, příprava studených pokrmů za přítomnosti průvodce v rámci projektových dnů (zpracovávání potravin, uchovávání potravin, čistota pracovního okolí);
- kognitivní činnosti, kladení otázek a hledání odpovědí, diskuze, vyprávění, poslech, objevování,
- pravidelné otužování studenou vodou, koupání, polévání, chůze na boso (především v zázemí zahrady).

8.1.3.3 Očekávané výstupy

S ohledem na výsledky a výstupy z nabízených činností očekáváme, že dítě bude zejména:

- zvládat základní pohybové dovednosti a prostorovou orientaci, běžné způsoby pohybu v různém prostředí;
- ovládat koordinaci ruky a oka, zvládat jemnou motoriku, zacházet s předměty denní potřeby, s drobnými pomůckami, nástroji a výtvarným materiálem (nůžky, barvy, modelovací hmota, keramická hlína), zacházení s jednoduchými hudebními nástroji;
- porozumět slyšenému a domluvit se slovy i gesty;
- učit se nová slova a aktivně je používat;
- sledovat očima zleva doprava;
- poznávat některá písmena a číslice;
- projevovat zájem o knížky, soustředěně poslouchat hudbu, sledovat divadlo;
- vnímat, že je zajímavé dozvídat se nové věci, využívat zkušenosti k učení;
- chápat základní číselné a matematické pojmy a chápat prostorové pojmy

- učit se nazpaměť krátké texty a vědomě si je zapamatovávat;
- uvědomovat si svou samostatnost, zaujímat vlastní názory a postoje a vyjadřovat je;
- rozhodovat o svých činnostech;
- prožívat radost ze zvládnutého a poznaného;
- vyjadřovat souhlas i nesouhlas;
- těšit se z hezkých a příjemných zážitků, přírodních i kulturních;
- rozumět běžným projevům vyjádření emocí a nálad;
- spolupracovat s ostatními a dodržovat dohodnutá a pochopená pravidla vzájemného soužití a chování;
- respektovat potřeby druhých a současně se bránit projevům násilí druhých a ponižování;
- vnímat umělecké a kulturní podněty, pozorně poslouchat, sledovat se zájmem literární, dramatické či hudební představení a hodnotit svoje zážitky;
- zachycovat skutečnosti ze svého okolí a vyjadřovat své představy pomocí různých výtvarných dovedností a technik;
- vyjadřovat se prostřednictvím hudebních a hudebně pohybových činností, zpívat píseň, sledovat a rozlišovat rytmus, zacházet s jednoduchými hudebními nástroji;
- orientovat se bezpečně ve známém prostředí, poznávat a zorientovat se v prostředí cizím;
- všimnout si změn v nejbližším okolí a porozumět jejich přirozenosti (vše se mění, vyvíjí, proměňuje a pohybuje);
- pomáhat pečovat o okolní prostředí, dbát o pořádek a čistotu, vhodné nakládání s odpady;
- mít povědomí o širším společenském, věcném, přírodním, kulturním i technickém prostředí i jeho dění v rozsahu praktických zkušeností a dostupných praktických ukázek ve svém okolí.

8.1.3.4 Klíčové kompetence

Jarní a letní integrovaný blok svou koncepcí přispívá k rozvoji zejména těchto kompetencí:

Kompetence k učení

- dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si ji pamatuje, při zadané práci zakončí, co započalo, dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům;
- dítě odhaduje své síly, učí se hodnotit svoje osobní pokroky i oceňovat výkony druhých;
- dítě se učí s chutí, pokud se mu dostává uznání a ocenění.

Kompetence k řešení problémů

- dítě si upřesňuje početní představy, užívá číselných a matematických pojmů, vnímá elementární matematické souvislosti;
- dítě rozlišuje řešení, která jsou funkční a řešení, která funkční nejsou, dokáže mezi nimi volit;
- dítě chápe, že vyhýbat se řešení problémů nevede k cíli, ale že jejich včasné a uvážlivé řešení je naopak výhodou, uvědomuje si, že svou aktivitou a iniciativou může situaci ovlivnit.

Komunikativní kompetence

- dítě ovládá řeč, hovoří ve vhodně formulovaných větách, samostatně vyjadřuje své myšlenky, sdělení, otázky i odpovědi, rozumí slyšenému, slovně reaguje a vede smysluplný dialog;

- dítě ovládá dovednosti předcházející čtení a psaní;
- dítě komunikuje v běžných situacích bez zábran a ostychu s dětmi i dospělými, chápe, že být komunikativní, vstřícný, iniciativní a aktivní je výhodou;

Sociální a personální kompetence

- dítě se samostatně rozhoduje o svých činnostech, umí si vytvořit svůj názor a vyjádřit jej;
- ve skupině se dítě dokáže prosadit i podřít, při společných činnostech se domlouvá a spolupracuje, v běžných situacích uplatňuje základní společenské návyky a pravidla společenského styku, je schopné respektovat druhé, vyhledávat, přijímat a uzavírat kompromisy;
- dítě chápe, že nespravedlnost, ubližování, ponižování, lhostejnost, agresivita a násilí se nevyplácí a že vzniklé konflikty je lépe řešit dohodou, dokáže se bránit projevům násilí jiného dítěte, ponižování a ubližování.

Činnostní a občanské kompetence

- dítě se učí svoje hry plánovat, organizovat, řídit a vyhodnocovat;
- dítě dokáže rozpoznat a využívat silné stránky, poznávat svoje slabé stránky;
- dítě ví, že není jedno, v jakém prostředí žije, uvědomuje si, že se svým chováním na něm podílí a že je může ovlivnit;
- dítě dbá na osobní zdraví a bezpečí své i druhých, chová se odpovědně s ohledem na zdravé a bezpečné okolní prostředí, a to přírodní i společenské.

8.2 Dílčí projekty a programy

Dílčí projekty a programy představují doplňkové aktivity LMŠ, které zpravidla navazují na výše uvedené integrované bloky a mají podobu nejrůznějších jednodenních i vícedenních výletů, oslav a komunitních slavností, kulturních i společenských akcí. Níže uvedený přehled nemusí být nutně definitivní, nabízí spíše obecnější přehled formátu pravidelných akcí, přičemž podrobnější rozpis konkrétní nabídky na příslušný školní rok včetně předběžných dat konání, je uveden v dokumentu Plán akcí na školní rok XXX/XXX, který je v aktuální verzi k dispozici na internetových stránkách LMŠ. Plán je v průběhu školního roku pravidelně doplňován, o čemž jsou rodiče vždy informováni emailem. K jednotlivým výletům i akcím navíc rodiče vždy nejpozději jeden týden před jejich konáním obdrží elektronicky podrobné informace k jejich celému průběhu.

8.2.1 Celodenní výlety

LMŠ organizuje zpravidla jednou za 1- 2 měsíce celodenní výlet mimo zázemí LMŠ. Výlety volíme vždy podle průměrného stáří dětí a jejich schopností, ročního období a aktuálního počasí. Celodenních výletů mají možnost se zúčastnit všechny děti z LMŠ, které v den konání výletu dosáhly věku alespoň 4 let, případně také děti mladší, avšak vždy po dohodě s ředitelem LMŠ. Dětem nabízíme několik typů výletů:

- Výlety do bezprostředního okolí Píst/Nymburka za účelem jeho prozkoumání. Výlety často spojujeme s konkrétní tradicí v daném období roku (např. dubnové čištění studánek, účast v masopustním průvodu, dožíny), děti seznamujeme se specifickými místy v okolí jejich bydliště (např. Národní přírodní rezervace přírodní luh, Záchraná stanice pro zraněné živočichy).

- Výlety spojené s výšlapem na konkrétní horu. Na základě stáří dětí volíme buďto dostupné významné vrcholy (Sněžka, Ještěd), nebo vrcholy v blízkosti jejich bydliště (Chotuc).
- Výlety za účelem návštěvy kulturního zařízení. S dětmi navštívujeme pražské divadelní i taneční scény (Národní divadlo, divadlo Minor, Studio Alta), účastníme se hudebních představení (Pražská hudební filharmonie).

Na celodenní výlety skupinu dětí doprovází vždy pedagog a minimálně 3 chůvy.

8.2.2 Školy v přírodě

V průběhu školního roku organizujeme v LMŠ také vícedenní pobyty pro děti, které v den začátku pobytu mají alespoň 4 roky. Jako zázemí pro pobyt s dětmi často využíváme ověřená ubytovací zařízení o dostatečné kapacitě (chaty, chalupy).

- Adaptační pobyt na začátku školního roku. Na adaptační, zpravidla třídenní pobyt jezdíme s dětmi na přelomu září a října a jeho cílem je navázání bližšího vztahu mezi učiteli, chůvami a dětmi a zejména mezi dětmi samotnými. Ze zkušenosti tyto vícedenní pobyty dětmi velmi sbližují a individuálně mají velmi pozitivní dopad na zvyšování samostatnosti dětí a důvěry v sebe sama.
- Lyžařský výcvik v průběhu zimních měsíců. Zpravidla z kraje nového kalendářního roku, v měsíci lednu, odjíždíme s dětmi staršími 5 let na pětidenní výjezd na hory za účelem zvyšování jejich lyžařských dovedností.
- Jarní škola v přírodě. Jarní, zpravidla třídenní, výjezd, které má opět za úkol větší semknutí kolektivu dětí a zvýšení jejich samostatnosti a sebedůvěry.

8.2.3 Komunitní akce

Mimo provozní dobu LMŠ organizujeme řadu akcí pro děti, jejich rodiče i blízkou rodinu a kamarády. Jedná se o nejrůznější společná setkání při příležitosti významného svátku (dušičkový průvod lesem při příležitosti Památky všech zesnulých, přástky v průběhu adventního času, Den Země) či charakteru ročního období (drakiáda na fotbalovém hřišti v Nymburce). Pravidelnou akcí je také lesozahradní slavnost na zahradě v Nymburce při příležitosti ukončení školního roku, kdy děti pasujeme na lesní skřítky a víly, předáváme jim účastnické listy a drobné osobní dárky na památku.

8.2.4 Návštěvy rodičů v LMŠ

V rámci programu „rodiče v lese“ si do zázemí LMŠ v průběhu dopoledních výukových bloků zveme rodiče dětí, kteří dětem vždy představují své specifické povolání (či koníček) a povídají si s nimi o jeho charakteru a činnostech, které zahrnuje. Děti se tak seznamují s povoláními, jakými jsou zubaři, myslivci, geodeti, inženýři, právníci, kameníci a poznávají koníčky jako horolezectví, včelaření, tkaní, či plstění. LMŠ je zapojena do akce „Celé Česko čte dětem“, v rámci které často využíváme přítomnosti rodičů k tomu, aby dětem předčítali úryvky ze svých oblíbených dětských knih.

9 Evaluační systém

Evaluační systém jakékoli činnosti vnímáme jako základní prostředek ke zvyšování kvality těchto činností a osobnímu rozvoji všech zúčastněných. Systematické nastavení evaluačního procesu a jeho průběžné naplňování je navíc zásadním předpokladem úspěšného naplňování jak dlouhodobých, tak dílčích vzdělávacích cílů LMŠ. V LMŠ máme nastavena pravidla sebehodnocení všech učitelů i chův, která

jsou do značné míry dána Etickým kodexem pedagoga lesní mateřské školy (viz kapitola [6.2 Etický kodex pedagoga lesních mateřských škol](#)).

Současně však uplatňujeme jasná pravidla vnitřního hodnocení (autoevaluace) jednotlivých vzdělávacích činností, podmínek i organizace. LMŠ definuje několik základních předmětů hodnocení, tedy oblastí, jejich naplňování průběžně sleduje. K těmto oblastem pak vytyčuje prostředky evaluace, kterými jsou myšleny metody a techniky tohoto hodnocení. U každé oblasti je pak vymezeno s jakou frekvencí, případně ve kterých konkrétních termínech je zapotřebí ji hodnotit, a v neposlední řadě je určeno, kdo je za kontrolu dané oblasti odpovědný. Následující tabulka přehledně uvádí hlavní činnosti, které jsou předmětem autoevaluace v LMŠ.

Oblast	Prostředky	Časový plán	Odpovědnost
Soulad RVP PV a ŠVP	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrola jednotlivých bodů v Kapitole 13 RVP PV • Hospitace 	<ul style="list-style-type: none"> • 1x ročně k 15. 8. • 2 x ročně 	Ředitel, průvodci, Statutární zástupce
Plnění cílů ŠVP	<ul style="list-style-type: none"> • Komparace cílů definovaných v ŠVP a reálného stavu • Hospitace 	<ul style="list-style-type: none"> • 1x ročně k 15. 8. • 2 x ročně 	Ředitel, průvodci,
Učivo (nastavení a realizace integrovaných bloků)	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrola třídní knihy, fotodokumentace, portfolií • Hospitace 	<ul style="list-style-type: none"> • 2x ročně 	Ředitel, průvodci
Práce pedagogických i nepedagogických pracovníků	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrola třídní knihy, portfolií, fotodokumentace • Etický kodex pedagoga LMŠ • Soulad s kapitolou 14 RVP PO • Hospitace 	<ul style="list-style-type: none"> • 2x ročně 	Ředitel, průvodci
Výsledky vzdělávání	<ul style="list-style-type: none"> • Komparace klíčových kompetencí stanovených v RVP PV a záznamů v portfoliích dětí a jejich záznamových arších • Hospitace 	<ul style="list-style-type: none"> • 2x ročně 	Ředitel, průvodci
Kvalita podmínek vzdělávání v kontextu RVP PV	<ul style="list-style-type: none"> • Hospitace • Úprava rozpočtu LMŠ 	<ul style="list-style-type: none"> • 1x ročně 	Ředitel, průvodci Statutární zástupce

Hospitace v LMŠ probíhají minimálně dvakrát ročně a to na bázi vzájemné návštěvy jednotlivých pedagogických i nepedagogických pracovníků LMŠ v den, kdy neabsolují přímou pedagogickou činnost s dětmi. Současně, s ohledem na velmi malý personální kolektiv LMŠ, probíhá vzájemná interakce mezi pedagogickými a nepedagogickými pracovníky a ústní vyměňování zpětné vazby na bázi každodenního kontaktu.

10 Závěr

Tento Školní vzdělávací program slouží nejen jako formální dokument popisující zázemí metody práce a obsah výchovně vzdělávacího procesu v Lesní mateřské škole Cílek, ale zejména si klade za cíl být praktickým průvodcem pro rodiče a zájemce o vzdělávání v LMŠ a představit jim fungování LMŠ tak, aby mohli důkladně zvážit zapojení svých dětí do specifického výchovně vzdělávacího procesu v prostředí volné přírody lesa.

Dokument byl předložen všem členům Spolku, schválila jej pedagogická rada LMŠ a v elektronické podobě je k nahlédnutí na internetových stránkách školy. Všem soukromým čtenářům i institucím děkujeme za řádné zacházení s uvedeným textem, a to zejména s ohledem na dodržování autorských práv celého kolektivu autorů, pedagogických i nepedagogických pracovníků LMŠ, kteří s radostí a nadšením vyvinuli velké úsilí k tomu, abyste jej dočetli až do tohoto konce.

11 Seznam zdrojů

Aldort, Naomi: „Vychováváme děti a rosteme s nimi“. Práh, 2010.

Gardošová, Juliana a Kargerová, Jana: „Individualizace v práci učitelky mateřské školky“. Step by Step ČR, o.s., 2013.

Heckmann, Helle: „Pomalé rodičovství“. DharmaGaia, 2016.

Kopřiva, Pavel a Nováčková, Jana: „Respektovat a být respektován“. Spirála, 2010.

Liedloffová, Jean: „Koncept kontinua“. DharmaGaia, 2007.

Miklitz, Ingrid: „Der Waldkindergarten: Dimensionen eines pädagogischen Ansatzes“. Beltz Verlag, 2011.

Matějček, Zdeněk: „Co, kdy a jak ve výchově dětí“. Portál, 2007.

Organizační řád LMŠ, <http://skolkacilek.wixsite.com/pisty/dokumenty>.

Plán aktivit na příslušný školní rok, <http://skolkacilek.wixsite.com/pisty/dokumenty>.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, od 1. února 2017, <http://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-od-1>.

Smlouva o péči o dítě, interní dokument LMŠ.

Sobel, David: „Nature Preschools and Forest Kindergartens: The Handbook for Outdoor Learning“. Redleaf Press, 2008.

Školní řád LMŠ, <http://skolkacilek.wixsite.com/pisty/dokumenty>.

Vošáhliková, Tereza a kol. „Ekoškolky a lesní mateřské školy: Praktický manuál pro aktivní rodiče, pedagogy a zřizovatele mateřských škol.“, MŽP, 2012
(http://www.opzp2007-2013.cz/soubor-ke-stazeni/46/14089-Ekoskolky_a_lesni_materske_skolky.pdf)

Vyhláška č. 14/2005 Sb. o předškolním vzdělávání, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-14>.

Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#cast2>.

Vyhláška č. 410/2005 Sb. o hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání dětí a mladistvých, v platném znění, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-410>.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>.

Zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění, <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>.

Tento dokument nabývá účinnosti dnem podpisu ředitele LMŠ.

V Nymburce dne 1. 9. 2020

Ivana Šmirerová, DiS., ředitelka LMŠ